

	I	EØS-ORGANER	
	1.	EØS-komiteen	
	II	EFTA-ORGANER	
	1.	EFTA-statenes faste komité	
	2.	EFTAs overvåkningsorgan	
2011/EØS/6/01		Vedtak i EFTAs overvåkningsorgan nr. 205/09/COL av 8. mai 2009 om ordningen for midlertidig rekapitalisering av grunnleggende sunne banker for å fremme finansiell stabilitet og utlån til realøkonomien (Norge)	1
2011/EØS/6/02		Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 2 med hensyn til statsstøttetiltak i forbindelse med Oppdal kommunes salg av eiendommen gnr. 271 bnr. 8	14
2011/EØS/6/03		Ikke statsstøtte i betydningen av EØS-avtalens artikkel 61 (Island)	23
2011/EØS/6/04		Ikke statsstøtte i betydningen av EØS-avtalens artikkel 61 (Island)	24
2011/EØS/6/05		Ikke statsstøtte i betydningen av EØS-avtalens artikkel 61 (Norge)	25
	3.	EFTA-domstolen	
	III	EF-ORGANER	
	1.	Kommisjonen	
2011/EØS/6/06		Forhånds melding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.6058 – Bank of Scotland/Barclays Bank/Kew Green Hotels)	26
2011/EØS/6/07		Forhånds melding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.6114 – 3i Group/OneMed) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	27
2011/EØS/6/08		Statsstøtte – Danmark – Statsstøtte C 35/10 (tidl. N 302/10) – Avgifter på online-spill i den danske loven om avgifter på spill – Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV	28
2011/EØS/6/09		Statsstøtte – Tyskland – Statsstøtte C 40/09 (tidl. N 555/09) – Utvidelse av formell gransking, WestLB AG – Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV	28

2011/EØS/6/10	Statsstøtte – Italia – Statsstøtte C 14/10 (tidl. NN 25/10 og CP 175/06) – Italia SEA Handling – Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV .	29
2011/EØS/6/11	Kommisjonsmelding i forbindelse med gjennomføring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/142/EF om gassapparater (konsolidert utgave)	30

EFTA-ORGANER

EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN

VEDTAK I EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN

2011/EØS/6/01

nr. 205/09/COL

av 8. mai 2009

om ordningen for midlertidig rekapitalisering av grunnleggende sunne banker for å fremme finansiell stabilitet og utlån til realøkonomien

(Norge)

EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN⁽¹⁾ HAR –

under henvisning til avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde⁽²⁾, særlig artikkel 61 til 63 og protokoll 26,

under henvisning til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol⁽³⁾, særlig artikkel 24,

under henvisning til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3⁽⁴⁾ del I artikkel 1 nr. 3 samt protokoll 3 del II artikkel 4 nr. 3,

under henvisning til Overvåkningsorganets retningslinjer for anvendelse og tolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62⁽⁵⁾, særlig kapittelet om rekapitalisering av finansinstitusjoner i den nåværende finanskrisen: begrensning av støtten til det minst mulige og sikring mot utilbørlig konkurransevridding⁽⁶⁾,

under henvisning til vedtak nr. 195/04/COL av 14. juli 2004 om gjennomføringsbestemmelsene omhandlet i protokoll 3 del II artikkel 27⁽⁷⁾,

og ut fra følgende betraktninger:

I. FAKTISKE FORHOLD

1 Framgangsmåte

Den 28. april 2009 underrettet norske myndigheter, i henhold til protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3, om en ordning for midlertidig rekapitalisering av grunnleggende sunne banker for å fremme finansiell stabilitet og utlån til realøkonomien (dok. nr. 516522)⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ Heretter kalt Overvåkningsorganet.

⁽²⁾ Heretter kalt EØS-avtalen.

⁽³⁾ Heretter kalt overvåknings- og domstolsavtalen.

⁽⁴⁾ Heretter kalt protokoll 3.

⁽⁵⁾ Retningslinjer for anvendelse og tolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62 og protokoll 3 artikkel 1 i overvåknings- og domstolsavtalen, vedtatt og utstedt av Overvåkningsorganet 19. januar 1994, offentliggjort i EFT L 231 av 3.9.1994, s. 1, og EØS-tillegget nr. 32 av 3.9.1994, s. 1. Heretter kalt retningslinjene for statsstøtte. Den ajourførte versjonen av retningslinjene for statsstøtte er tilgjengelig på Overvåkningsorganets nettsted: <http://www.efasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines/>.

⁽⁶⁾ Heretter kalt retningslinjene for rekapitalisering.

⁽⁷⁾ Vedtak 195/04/COL av 14. juli 2004, offentliggjort i EUT L 139 av 25.5.2006, s. 37, og EØS-tillegget nr. 26 av 25.5.2006, s. 1, som endret vedtak 319/05/COL av 14. desember 2005, offentliggjort i EUT C 286 av 23.11.2006, s. 9, og EØS-tillegget nr. 57 av 23.11.2006, s. 31.

⁽⁸⁾ Heretter kalt rekapitaliseringsordningen.

2 Formålet med støttetiltaket

Norske myndigheter har forklart at det er stor usikkerhet rundt utviklingen i norsk økonomi og utviklingen i bankenes utlånspolitikk og -virksomhet. Det er en sterk gjensidig avhengighet mellom realøkonomien og finanssystemet. Ønsket om å redusere risikoene i en situasjon med stigende tap kan føre til at bankene strammer inn på kreditttilførselen. Følgene av redusert eksternt etterspørsel i den norske økonomien forverres av en innstramning av lånevilkårene for foretak og husholdninger, noe som hindrer investeringer og aktivitet i realøkonomien og forsterker de negative følgene av den generelle økonomiske nedgangen.

Ifølge norske myndigheter viser utlånsundersøkelser som Norges Bank og Kredittilsynet har foretatt at bankene har strammet vesentlig inn på kredittpraksisen, særlig for bedriftslån. Undersøkelsene viser også at kapitaldekning er en viktig faktor når bankene evaluerer sin utlånspolitikk. Norske banker er for øyeblikket finansielt sunne, men de trenger å styrke kjernekapitalen for å kunne opprettholde en normal kreditttilførsel.

I desember 2008 anbefalte Norges Bank at regjeringen treffer tiltak for å bedre banksoliditeten for å øke utlån til realøkonomien. Denne anbefalingen ble støttet av Kredittilsynet.

Norske myndigheter har forklart at noen av de større bankene i Norge har relativt liten kjernekapitaldekning og trenger rekapitalisering for å kunne fortsette med utlån til realøkonomien⁽⁹⁾. Mindre banker med store kapitalandeler kan også trenge mer kjernekapital for å opprettholde eller øke utlånsvirksomheten i tråd med formålet med den meldte ordningen. Norske myndigheter varsler at visse små banker kan ha mer begrensede egne finansieringsmuligheter og en ganske tynn utlånsportefølje. Disse bankene er derfor mer utsatt for likvidetsrisiko enn banker med et bredere forretningsgrunnlag. Dermed kan slike faktorer innebære at kjernekapital brytes lettere ned enn det som er tilfelle for andre banker, selv om de små bankene i utgangspunktet hadde større kapitaldekning. Norske myndigheter anser følgelig at både situasjonen i banksektoren og utsiktene for norsk økonomi krever statlige tiltak i form av rekapitalisering av grunnleggende sunne banker for å gjenopprette finansiell stabilitet og fremme utlån til realøkonomien.

Målet for ordningen er å bidra med kjernekapital⁽¹⁰⁾ til bankene, for å styrke bankene og forbedre deres evne til å opprettholde normal utlånsvirksomhet. Ordningen er bare åpen for grunnleggende sunne banker, og er ifølge norske myndigheter utformet for å sikre utlån til realøkonomien samtidig som konkurransevridninger minimeres.

Statens finansfond⁽¹¹⁾ er opprettet under rekapitaliseringsordningen for å bidra midlertidig med kjernekapital til norske banker⁽¹²⁾: Finansfondets kjøp av enten fondsobligasjoner eller preferansekapitalinstrumenter skal være basert på en søknad fra hver enkelt bank. Vilkårene skal styres av en avtale mellom Finansfondet og den enkelte bank, der det skal framgå nøyaktig hvordan rekapitaliseringen skal foregå (f.eks. nominell verdi, beløp, forrenting og incentiver til å betale staten tilbake).

3 Støttetiltakets hjemmel i nasjonal rett

Nasjonalt er Finansfondet hjemlet i lov av 6. mars 2009 nr. 12 om Statens finansfond. En gjennomføringsforskrift knyttet til Finansfondet og dets aktiviteter vil også bli vedtatt⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ Ved utgangen av 2008 var det 121 sparebanker og 18 forretningsbanker i Norge. Ca. 77 % av norske banker hadde en kjernekapitaldekning på over 12 %. Dette var imidlertid hovedsakelig mindre sparebanker og representerte bare ca. 11 % av samlede bankaktiva. På den annen side hadde et meget begrenset antall banker en kjernekapitaldekning på under 7 %.

⁽¹⁰⁾ Kjernekapital er hovedinstrumentet for måling av en banks finansielle styrke fra en reguleringsmyndighets ståsted. Den består av hovedsakelig ordinære aksjer og dokumenterte reserver (eller tilbakeholdt overskudd), men kan også omfatte ikke-kumulative preferanseaksjer som ikke kan innløses.

⁽¹¹⁾ Heretter kalt Finansfondet.

⁽¹²⁾ Begrepet "norske banker" omfatter norske banker som eies av utenlandske banker, men ikke utenlandske bankers filialer i Norge, andre kredittinstitusjoner enn banker eller andre typer finansinstitusjoner.

⁽¹³⁾ Heretter kalt forskriften.

4 Budsjett og varighet

I 2008 foretok Norges Bank en makroøkonomisk stresstest av de seks største bankene i Norge. Testen brukte et negativt scenario med et utfall der bankene ville registrere tap på i gjennomsnitt opptil 2,3 % av sine risikovektede eiendeler. På grunnlag av denne testen anslo Norges Bank at rekapitaliseringen av de ti største bankene ville kreve NOK 34 milliarder. I samsvar med resultatene av denne testen er tilstrekkelige ressurser (NOK 50 milliarder, ca. EUR 5,1 milliarder) blitt tildelt Finansfondet.

Ordningen skal være midlertidig og reglene forventes å tre i kraft i mai 2009, med en tildelingsperiode på seks måneder slik at Finansfondet skal kunne inngå avtaler med banker som søker om rekapitalisering. Fristen for innsending av søknader til Finansfondet vil bli fastsatt til seks uker før utløpsdatoen for nevnte seks månedersperiode slik at Finansfondet får tid til å inngå avtaler med søkerbanken før tildelingsperioden utløper i november 2009. Innenfor dette tidsrommet vil dessuten norske myndigheter evaluere om det vil være behov for å forlenge varigheten av tiltaket, og i så fall vil ordningen bli meldt på nytt.

5 Rekapitaliseringsordningen

5.1. Mottakere

Norske myndigheter har forklart at bare norske banker som er finansielt sunne er støtteberettiget under den meldte ordningen.

Kredittilsynet vil ha en tilsynsfunksjon og avgjøre om en bank er støtteberettiget under ordningen⁽¹⁴⁾. Som en del av sine normale overvåkningsfunksjoner mottar Kredittilsynet opplysninger fra hver enkelt bank om lánporteføljer og andre elementer i balansen samt forretningsplaner og deres egen vurdering av framtidige risikofaktorer. Når en bank søker om kapitaltilførsel, vil Kredittilsynet bli bedt om å vurdere om banken er støtteberettiget under ordningen. Testen går i henhold til forskriftens avsnitt 2 ut på om "banken oppfyller kravet til kjernekapitaldekning med god margin, også hensyntatt sannsynlig utvikling i nær framtid". I henhold til norske myndigheter vil Kredittilsynet formode at dette kravet er oppfylt dersom den aktuelle banken har en kjernekapitaldekning på minst 6 %, dvs. to prosentpoeng over gjeldende minstekrav. I alle tilfeller skal Kredittilsynet basere sin analyse på ajourførte opplysninger, der det tas hensyn til bankens eksponering for ulike risikomomenter, kvaliteten på aktiva, forretningsutsikter samt kravet til kapitaldekning, for å kunne avgjøre om banken er grunnleggende sunn også i lys av sannsynlig utvikling i nær framtid.

5.2. Maksimal kapitaløkning

Øvre grenser for økning av kjernekapitaldekning gjennom kapitaltilførsel fra Finansfondet er som følger:

- a) En bank med en kjernekapitaldekning på under 7 % kan bli oppkapitalisert til høyst 10 %.
- b) En bank med en kjernekapitaldekning på mellom 7 % og 10 % kan bli oppkapitalisert med opptil tre prosentpoeng, til høyst 12 %.
- c) En bank med en kjernekapitaldekning på over 10 % kan bli rekapitalisert med høyst to prosentpoeng⁽¹⁵⁾.

Banker som vil ha en kjernekapitaldekning på over 12 % etter den statlige kapitaltilførselen, skal dokumentere sitt behov for kapitaltilskudd, og Finansfondet vil vurdere saken i lys av bankens stilling og i lys av hvordan utlån til realøkonomien kan bli stimulert.

På tilsvarende måte må en søknad om en økning i kjernekapital på mer enn to prosentpoeng inneholde korrekt dokumentasjon som berettiger behovet for en så stor kapitaltilførsel.

⁽¹⁴⁾ § 2 i forskriften.

⁽¹⁵⁾ § 2 i forskriften.

Finansfondet vil avgjøre det faktiske beløpet som skal tildeles på grunnlag av en vurdering av ulike risikofaktorer, forretningsplaner og -utsikter. Norske myndigheter har forklart at dersom Finansfondet på grunnlag av framlagt dokumentasjon ikke er overbevist om at det er behov for støtte under ordningen, vil søknaden bli avslått. Banker som er plassert i klassen for høyest risiko, som krever en kapitaløkning på mer enn to prosentpoeng, vil bli gått særlig etter i sømmene.

Tilfeller der rekapitaliseringen vil tilsvare mer enn 2 % av kjernekapitaldekningen, vil bli meldt til Overvåkningsorganet.

5.3. *Plassering i en risikoklasse*

Finansfondet skal plassere hver enkelt bank i én av tre risikoklasser på grunnlag av objektive kriterier⁽¹⁶⁾. Risikoklassen vil være avgjørende for den årlige kupongrenten på kapital tilført fra Finansfondet, og vil være uforandret så lenge avtalen mellom banken og Finansfondet løper.

Forskriften fastsetter at banker med en ekstern rating fra et godkjent kredittvurderingsforetak, skal plasseres i en risikoklasse på følgende måte:

Risikoklasse	1	2	3
Rating	AA- eller bedre	Fra A- til A+	BBB+ eller lavere

Norske myndigheter har forklart at det finnes få norske banker med rating fra internasjonale kredittvurderingsforetak. Andre banker har imidlertid ofte rating fra de største norske bankene. Banker som ikke har rating fra et godkjent kredittvurderingsforetak, vil bli vurdert i samsvar med prinsipper som tilsvare dem som anvendes av offentlige kredittvurderingsforetak⁽¹⁷⁾.

Norske myndigheter anslår at bare meget få norske banker vil falle inn under risikoklasse 1, mange vil falle inn under risikoklasse 2, mens majoriteten av bankene vil falle inn under risikoklasse 3 (ca. tre firedeler av alle norske banker).

5.4 *Rekapitaliseringsinstrumenter*

Lovgivningen fastsetter to typer kapitalinstrumenter, en fondsobligasjon og et preferansekapitalinstrument. Begge instrumentene kvalifiserer som kjernekapital og har ingen tilknyttet stemmerett. Instrumentene skal ha fortrinnsrett til et ikke-kumulativt krav til årlig rente, som skal være betinget av overskudd og av at kapitaldekningen er minst 0,2 % over gjeldende minstekrav til kapitaldekning på ethvert tidspunkt. Renten skal dekkes fram til den er helt betalt eller til overskuddet er brukt opp.

Prisen for rekapitaliseringen vil bli fastsatt for hver enkelt bank på grunnlag av gjeldende rente. Et tillegg tilkommer avhengig av bankens risikoklasse og typen instrument som er valgt.

Norske myndigheter mener at det systemet som forrentingen for hver enkelt bank og hvert enkelt instrument beregnes etter, tilsvare den metoden som Den europeiske sentralbank⁽¹⁸⁾ har fastsatt i sin rekommandasjon av 20. november 2008⁽¹⁹⁾, og derfor er i samsvar med retningslinjene for rekapitalisering.

Norske myndigheter har forklart at norske bankers aktiva hovedsakelig består av eiendeler med flytende rente. For å minimere renterisikoen vil bankene normalt prøve å ha samme løpetid for renteavtaler på begge sider av balansen. Balansert løpetid krever derfor at norske banker stort sett har forpliktelser med flytende rente. Mot denne bakgrunnen har norske myndigheter foreslått at forrentingen på en rekapitalisering bør bygge på avkastningen på et kortsiktig seksmåneders statssertifikat eller en femårig statsobligasjon.

⁽¹⁶⁾ § 10 i forskriften.

⁽¹⁷⁾ Dette betyr at en rekke kriterier, slik som kjernekapitaldekning, samlet avkastning, sammensetningen av og kredittkvaliteten på utlånsporteføljen, forholdet mellom innskudd og lån, tap og risikomomenter (kredittrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko), vil bli vurdert. Finansfondet, eller sakkyndige engasjert av Finansfondet, kan bruke ratinger fra de største bankene som har virksomhet i Norge, f.eks. kredittanalysen til DnB NOR (Norges største konsern for finanstjenester) som utgangspunkt for å fastslå egnet risikoklasse.

⁽¹⁸⁾ Heretter kalt ESB.

⁽¹⁹⁾ Heretter kalt ESB-rekommandasjonen.

Ifølge norske myndigheter vil kostnaden for rekapitalisering av banker over en periode på fem år være den samme, uansett hvilket alternativ banken velger. De illustrerer dette poenget ved å sammenligne nettokostnaden i dag for rekapitalisering av bankene ved bruk av alternativet med avkastning på en fem års statsobligasjon, med nettokostnaden i dag for rekapitalisering av bankene ved bruk av alternativet med avkastning på et seks måneders statssertifikat i fem år⁽²⁰⁾.

Norske myndigheter mener derfor at selv om avkastningen på et seks måneders statssertifikat i dag er lavere enn avkastningen på en fem års statsobligasjon, vil kostnaden for rekapitalisering av bankene over en periode på fem år være den samme uavhengig av hvilket alternativ som velges.

5.4.1 *Fondsobligasjon*

Fondsobligasjonen skal absorbere tap av vanlig aksjekapital (preferanse med hensyn til tapsabsorpsjon). Den er utformet som en innløsbare, evigvarende obligasjon med en fast kupongrente fastsatt til den norske statsobligasjonskursen, med følgende tillegg:

- 5,0 % for banker i risikoklasse 1
- 5,5 % for banker i risikoklasse 2
- 6,0 % for banker i risikoklasse 3⁽²¹⁾

I tråd med ESB-rekommandasjonen beregnes det minste tillegget som den utstedende bankens fem års CDS-spreads for uprioritert gjeld i referanseperioden fra 1. januar 2007 til 31. august 2008 pluss 200 basispoeng for driftskostnader pluss ytterligere 100 basispoeng for å avspeile at fondsobligasjonen har prioritet foran uprioritert gjeld. En prisforhøyelse blir så anvendt for banker i risikoklasse 2 og 3.

Ifølge norske myndigheter har Norges Bank beregnet medianspread for etterstilte CDS-avtaler for DnB NOR⁽²²⁾, den eneste norske banken som handler med CDS-avtaler, til 100 basispoeng for perioden fra 1. januar 2007 til 31. august 2008⁽²³⁾.

For å stimulere innløsning økes kupongrenten med ett prosentpoeng etter hhv. fire og fem år. Dette instrumentet vil opprettholde den høyere, faste kupongrenten fram til innløsning. Innløsning er betinget av tillatelse fra Kredittilsynet, som må bekrefte at kravene til kapitaldekning fortsatt vil bli oppfylt etter innløsningen.

5.4.2 *Preferansekapitalinstrumentet*

Preferansekapitalinstrumentet skal være likestilt (absorbere tap parallelt) med ordinære aksjer. Det kan innløses etter tre år. Den er utformet som en obligasjon med tvungen konvertering og vil konvertere til ordinære aksjer etter fem år med mindre den løses inn eller konverteres før det. Dette instrumentet skal ha en fast kupongrente som er fastsatt til den norske statsobligasjonskursen, med følgende tillegg:

- 6,0 % for banker i risikoklasse 1
- 6,5 % for banker i risikoklasse 2
- 7,0 % for banker i risikoklasse 3⁽²⁴⁾

I tråd med ESB-rekommandasjonen er det minste tillegget fastsatt til 600 basispoeng (500 basispoeng i egenkapitalrisikopremie og 100 basispoeng for å dekke driftskostnader). En prisforhøyelse blir så anvendt for banker i risikoklasse 2 og 3.

⁽²⁰⁾ Basert på avkastningen på et seks måneders statssertifikat kjøpt i terminmarkedet.

⁽²¹⁾ § 11 i forskriften.

⁽²²⁾ Norske myndigheter har kommet fram til dette tallet på grunnlag av summen av alle spreads på ordinære obligasjoner i forbindelse med statsobligasjoner og CDS-spreads for ansvarlige lån knyttet til ordinære obligasjoner.

⁽²³⁾ Innenfor for euro-området har imidlertid ESB anslått medianverdien av alle CDS-spreads for uprioritert gjeld med rating A til 73 basispoeng.

⁽²⁴⁾ § 12 i forskriften.

Instrumentet kan som nevnt innløses etter tre år. Utrengningsmetoden for innløsningsverdien skal være angitt i avtalen med banken, og kan ikke være lavere enn pariverdien⁽²⁵⁾. Tidlig innløsning skal stimuleres for eksempel ved å innlemme i avtalen en økning av innløsningskursen det fjerde og det femte året, noe som gjør tidlig innløsning mindre kostbart sammenlignet med sen innløsning.

I tillegg skal incentivet til innløsning, istedenfor at tvungen konvertering finner sted, sikres ved å fastsette en konverteringskurs ved utgangen av femårsperioden som er gunstigere for Finansfondet enn konvertering til gjeldende markedspris, og dessuten gunstigere for Finansfondet sammenlignet med innløsning før utgangen av det femte året (den vedtatte metoden skal altså sørge for en betydelig utvanning av eierpostene til eksisterende aksjeeiere).

Norske myndigheter har forklart at Finansfondet skal ha rett til å konvertere instrumentet til ordinære aksjer/primærkapitalsertifikater dersom preferansekapitalen utgjør en betydelig andel av bankens bokførte egenkapital. Finansfondet skal angi i avtalen med hver enkelt bank hva som utgjør en betydelig andel. Terskelen for en betydelig andel skal ikke være høyere enn 50 %⁽²⁶⁾.

Hver enkelt avtale kan også omfatte en mulighet for banken til å konvertere instrumentet til ordinære aksjer/primærkapitalsertifikater dersom "egne midler" er blitt vesentlig nedskrevet (med mer enn 20 %). Utrengningsmetoden for hvor mange aksjer Finansfondet skal motta ved konvertering, skal angis i avtalen med banken, og skal sikre et rimelig forhold mellom innløsningsverdien og mulig gevinst på den ene siden og mulig tap på den andre siden⁽²⁷⁾.

5.5 *Atferdsmessige sikkerhetstiltak*

Ifølge norske myndigheter er ordningen supplert med en rekke atferdsmessige sikkerhetstiltak.

Finansfondet skal foreta kapitalinnskudd, forutsatt at disse brukes i samsvar med målene for ordningen, og ikke i strid med dem, og forutsatt at banken avstår fra å bruke kapitalinnskuddet i sin markedsføring eller til å gjennomføre aggressive kommersielle strategier⁽²⁸⁾.

Det finnes ytterligere restriksjoner, slik som i) forbud mot økte lønninger og andre fordeler for ledelsen fram til 31. desember 2010, ii) et nesten fullstendig forbud mot bonuser i regnskapsårene 2009 og 2010, med forbud mot utbetaling av påløpte bonuser deretter, iii) forbud mot at ledelsen mottar aksjer eller lignende på gunstige vilkår og iv) forbud mot innføring av nye aksjeopsjonsprogrammer eller forlengelse eller fornyelse av eksisterende programmer.

II. VURDERING

1 Om det foreligger statsstøtte

EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 lyder:

"Med de unntak som er fastsatt i denne avtale, skal støtte gitt av EFs medlemsstater eller EFTA-statene eller støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, være uforenlig med denne avtales funksjon i den utstrekning støtten påvirker samhandelen mellom avtalepartene".

For at det skal være tale om statsstøtte, må støtten for det første gis av staten eller ved bruk av statsmidler. Den meldte ordningen består av kapitaltilførsler som Finansfondet har foretatt med midler fra statsbudsjettet. Et samlet budsjett på NOK 50 milliarder er tildelt Finansfondet for dette formål.

⁽²⁵⁾ § 13 i forskriften.

⁽²⁶⁾ § 12 i forskriften.

⁽²⁷⁾ Dersom konverteringskursen fastsettes til den gjennomsnittlige opprinnelige markedsprisen, og markedsprisen til konverteringskursen, bør Finansfondets gevinstmulighet bli sikret gjennom en tilsvarende økning i innløsningsverdi, noe som gir balanse mellom negative risikofaktorer og mulig gevinst. Dersom konverteringskursen skulle bli fastsatt til markedsprisen på konverteringstidspunktet, ville ikke Finansfondet opplevd tap i aksjeverdi for konvertering. I et slikt tilfelle ville Finansfondets gevinstmulighet også vært mindre.

⁽²⁸⁾ § 8 i forskriften.

Rekapitaliseringstiltakene gir dessuten mottakerne mulighet til å sikre den nødvendige kapitalen på gunstigere vilkår enn det som ellers ville vært mulig i lys av de rådende vilkår i finansmarkedene. Overvåkningsorganet mener, gitt de aktuelle vanskelighetene i kapitalmarkedene, at staten gjør investeringen fordi ingen markedsaktører ville ha vært villige til å investere på lignende vilkår. Det meldte tiltaket er dessuten selektivt ettersom bare grunnleggende sunne, norske banker, og ingen finansinstitusjoner eller andre foretak, er støtteberettiget under ordningen. Det gir mottakerne en økonomisk fordel og styrker deres stilling sammenlignet med deres konkurrenter i Norge og andre EØS EFTA-stater, og må derfor anses som å vri konkurransen og påvirke samhandelen mellom avtalepartene.

På bakgrunn av dette mener Overvåkningsorganet at den meldte rekapitaliseringsordningen utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

2 Prosessuelle krav

Protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3 fastsetter at ”EFTAs overvåkningsorgan skal underrettes i tide til å kunne uttale seg om planer som går ut på å innføre eller endre støtteordninger (...). Vedkommende stat kan ikke sette i verk de planlagte tiltak før framgangsmåten har ført til et endelig vedtak”.

Norske myndigheter meldte rekapitaliseringsordningen 28. april 2009 og har dermed overholdt meldeplikten. De har angitt at de ikke vil sette ordningen i kraft før den er godkjent av Overvåkningsorganet, slik reglene krever.

Overvåkningsorganet kan derfor konkludere med at norske myndigheter har overholdt sine forpliktelser i henhold til protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3.

3 Støttens forenlighet

3.1 *Anvendelse av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) og retningslinjene for rekapitalisering*

I EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) er det fastsatt at ”støtte som har til formål å sikre at et viktig prosjekt av felles europeisk betydning kan realiseres, **eller å bøte på en alvorlig forstyrrelse av økonomien** i en av EFs medlemsstater eller en EFTA-stat” (utheving tilføyd), kan anses som forenlig med EØS-avtalens funksjon.

Overvåkningsorganet bestrider ikke norske myndigheters analyse at den nåværende globale finanskrisen har begrenset utlån til realøkonomien nasjonalt. Dersom denne situasjonen ikke avhjelpes, kan det ha systemvirkning for norsk økonomi generelt. Overvåkningsorganet mener derfor at den meldte ordningen har som mål å bøte på en alvorlig forstyrrelse av norsk økonomi.

På grunnlag av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3 bokstav b) vedtok Overvåkningsorganet i januar 2009 retningslinjene for rekapitalisering som beskriver reglene for vurdering av støtte som gis i form av rekapitalisering innenfor rammen av den nåværende finanskrisen. Overvåkningsorganet vil dermed vurdere denne meldingen på grunnlag av bestemmelsene i retningslinjene for rekapitalisering.

Retningslinjene for rekapitalisering fastsetter at ”på bakgrunn av den aktuelle situasjonen på finansmarkedene kan rekapitalisering av bankene tjene **flere forskjellige formål**. For det første vil rekapitalisering bidra til å gjenopprette den finansielle stabiliteten og gjenskape tilliten som er nødvendig for at bankene igjen tør låne til hverandre. [...] For det andre kan rekapitalisering bidra til å sikre utlån til realøkonomien⁽²⁹⁾.” I tillegg ”må det være mulig for bankene å få tilført kapital på tilstrekkelig gunstige vilkår til at rekapitaliseringen blir så effektiv som nødvendig. På den annen side bør vilkårene som knyttes til ethvert rekapitaliseringstiltak sikre like konkurransevilkår for alle, og at man på lengre sikt kan komme tilbake til normale markedsvilkår. Statens inngrep bør derfor være **forholdsmessige** og **midlertidige**, og være utformet slik at de gir bankene et incentiv til å betale staten tilbake så snart omstendighetene i markedet tillater det

⁽²⁹⁾ Nummer 4 og 5 i retningslinjene for rekapitalisering.

[...]. Under alle omstendigheter bør EFTA-statene sørge for at enhver rekapitalisering av en bank bygger på et **genuint behov**” (utheving tilføyd)⁽³⁰⁾.

De meldte tiltakene må derfor oppfylle følgende vilkår:

- Egnethet (om tiltaket er egnet til å nå de fastsatte målene): støttetiltaket må være målrettet for effektivt å nå målet om å fremme finansiell stabilitet og utlån til realøkonomien.
- Nødvendighet: støttetiltaket må med hensyn til beløp og form være nødvendig for å nå det fastsatte målet⁽³¹⁾.
- Forholdsmessighet: støttetiltakets positive virkninger må balanseres tilstrekkelig mot konkurransevridningen slik at vridningene kan begrenses til det nødvendige minimum for å nå tiltakets mål.

3.2 *Egnethet*

Overvåkningsorganet må først vurdere om det foreslåtte tiltaket, dvs. statlig rekapitalisering av grunnleggende sunne banker, er et egnet tiltak for å nå de fastsatte målene om å fremme finansiell stabilitet og utlån til realøkonomien.

Overvåkningsorganet erkjenner at kredittinstitusjoner kan ha behov for kapital i den nåværende markedssituasjonen for å sikre tilstrekkelig tilførsel av kreditt til hele økonomien og dermed hindre en ytterligere forverring av krisen. I tillegg har usikkerheten med hensyn til økonomiske utsikter gitt svekket tillit til finansinstitusjonenes langsiktige soliditet. Rekapitalisering av grunnleggende sunne banker bør sikre at finansinstitusjoner tilføres tilstrekkelig kapital slik at de bedre kan motstå potensielle tap og opprettholde normal utlånsvirksomhet.

Kapitaltilførsel til grunnleggende sunne banker kan derfor anses som et egnet tiltak for å sikre gunstige vilkår for utlån til realøkonomien i tråd med kravet i retningslinjene for rekapitalisering.

3.3 *Nødvendighet*

Støttetiltaket må med hensyn til beløp og form være nødvendig for å nå de fastsatte målene med tanke på de aktuelle, uvanlige omstendighetene. Det kan derfor anses at bare støtte til grunnleggende sunne banker er nødvendig for å nå de fastsatte målene.

Norske myndigheter regner med at den meldte ordningen vil tre i kraft i mai 2009 og at den vil være åpen i seks måneder. Fristen for innsending av søknader om kapitaltilførsel vil være seks uker før utløpet av seks månedersperioden (ca. utgangen av september 2009).

Kapitaltilførselen er dessuten ment å være midlertidig. Incentiver for å oppmuntre bankene til å tilbakebetale den tilførte kapitalen er nedfelt i ordningen, og en rekke betydelige atferdsbegrensninger er pålagt, noe som ytterligere påskynder tilbakevending til normale markedsvilkår.

Ved å tidsbegrense ordningen mener Overvåkningsorganet at norske myndigheter har begrenset den potensielle statsstøtten til å gjelde den nåværende situasjonen i finansmarkedene og den alvorlige forstyrrelsen som for tiden råder i norsk økonomi.

Retningslinjene for rekapitalisering understreker betydningen av å skille mellom grunnleggende sunne og velfungerende banker og banker i vanskeligheter som fungerer dårlig⁽³²⁾.

⁽³⁰⁾ Nummer 11 i retningslinjene for rekapitalisering.

⁽³¹⁾ Sak C-390/06 Nuova Agricast mot Ministero delle Attività Produttive, dom av 15. april 2008 (ennå ikke kunngjort), nr. 68. Domstolen fastslo at "[...] som det går klart fram av sak 730/79 [...] kan støtte som forbedrer mottakerbankens finansielle stilling uten å være nødvendig for å nå målene angitt i EF-traktatens artikkel 87 nr. 3, ikke anses å være forenlig med det indre marked."

⁽³²⁾ Nummer 12 i retningslinjene for rekapitalisering.

Norske myndigheter har forklart at bare norske banker som er finansielt sunne er støtteberettiget under den meldte ordningen. Kredittilsynet vil ut fra opplysningene som bankene framlegger når de søker om kapitaltilførsel på grunnlag av objektive kriterier (krav til kapitaldekning, analyse av hver enkelt banks ulike risikoeksponeringer, kvaliteten på aktiva, forretningsutsikter osv.) ha en tilsynsfunksjon og vurdere om en bank er grunnleggende sunn. Ordningen vil bare være åpen for banker som Kredittilsynet mener oppfyller krav til kjernekapitaldekning ”med god margin, også hensyntatt sannsynlig utvikling i nær framtid”⁽³³⁾.

Det kan derfor konkluderes med at den meldte ordningen respekterer skillet i retningslinjene for rekapitalisering og ikke vil brukes til å rekapitalisere banker som ikke er grunnleggende sunne.

EFTA-statene bør sørge for at enhver rekapitalisering av en bank bygger på et genuint behov⁽³⁴⁾. I desember 2008 foretok Norges Bank en stresstest for de seks største bankene i Norge. Testen brukte et negativt scenario med et utfall der bankene ville registrere tap på i gjennomsnitt opptil 2,3 % av sine risikovektede eiendeler. Norges Bank beregnet finansieringsbehovet for å rekapitalisere ti av de største bankene etter den simulerte negative utviklingen til omtrent NOK 34 milliarder. På grunnlag av disse konklusjonene har norske myndigheter beregnet at NOK 50 milliarder vil være tilstrekkelig til å øke alle norske bankers kjernekapital med gjennomsnittlig 2,3 %. Ordningens budsjett er derfor NOK 50 milliarder.

Det kapitaltilførselsnivået som norske myndigheter foreslår er dermed knyttet til de særlige forholdene i det norske bankmarkedet. Norske myndigheter har fastsatt øvre grenser for økning i kjernekapitaldekning gjennom kapitaltilførsel fra Finansfondet som er knyttet til det kjernekapitalnivået en bank hadde før det statlige inngrepet. Banker med en kjernekapitaldekning på under 7 % kan derfor søke om oppkapitalisering til høyst 10 %⁽³⁵⁾. Banker med en kjernekapitaldekning på mellom 7 % og 10 % kan bli oppkapitalisert med opptil tre prosentpoeng, inntil 12 %. Banker med en kjernekapitaldekning på over 10 % kan bare søke om en kjernekapitaltilførsel på inntil to prosentpoeng.

Som nevnt ovenfor vil de faktiske beløp for alle kapitaltilførsler bli fastsatt av Finansfondet og angitt i avtalen med hver enkelt bank. I tillegg vil søknader fra banker av systembetydning bli prioritert, for å sikre at målet om å gjenopprette finansiell stabilitet også tas i betraktning⁽³⁶⁾. Finansfondet vil dessuten kreve ytterligere begrunnelse i forbindelse med alle søknader om en kapitaltilførsel på mer enn to prosentpoeng, for å etterprøve behovet for en så stor kapitaltilførsel.

Alle tilfeller der det er foretatt en kapitaltilførsel på over 2 % vil bli rapportert til Overvåkningsorganet.

Finansfondet vil dessuten kreve ytterligere begrunnelse i forbindelse med alle søknader der det foreslåtte tilskuddet vil bringe søkerbanken en kjernekapitaldekning på over 12 %. Finansfondet vil derfor være i stand til å bekrefte behovet for statlig inngrep til tross for et allerede høyt kapitaliseringsnivå. Overvåkningsorganet merker seg at denne situasjonen gjelder hovedsakelig små sparebanker med begrensede muligheter til å skaffe finansiering. Disse bankene representerer en liten del av markedet (bare 11 % av samlede bankaktiva) og har virksomhet hovedsakelig i små markeder. Dersom bankens særlige behov ikke er tilstrekkelig dokumentert, vil Finansfondet avslå søknaden.

På bakgrunn av ovenstående betraktninger konkluderer Overvåkningsorganet med at den meldte ordningen er utformet på en slik måte at enhver kapitaltilførsel er basert på et genuint behov.

⁽³³⁾ § 2 i forskriften.

⁽³⁴⁾ Nummer 11 i retningslinjene for rekapitalisering.

⁽³⁵⁾ Etersom banker med en kapitaldekning under 6 % generelt ikke er støtteberettiget under ordningen, vil den største økningen for banker i denne klassen være fire prosentpoeng. Som nevnt i fotnote 9 er det meget få banker med kjernekapitaldekning under 7 %.

⁽³⁶⁾ § 2 i forskriften.

3.4 Forholdsmessighet

Avslutningsvis må Overvåkingsorganet vurdere hvorvidt kapitaltilførsler er foretatt på vilkår som minimerer støttebeløpet for å begrense vridningene i konkurransen til et nødvendig minimum for å oppnå de fastsatte målene.

Ifølge retningslinjene for rekapitalisering er den beste garantien for at konkurransevridning hindres, at prisen fastsettes tett opp til markedsprisene⁽³⁷⁾. Rekapitaliseringen bør derfor utformes på en måte som tar hensyn til markedssituasjonen til hver enkelt institusjon og gir banken et incentiv til å betale staten tilbake så fort som mulig. Følgende elementer skal derfor anvendes i vurderingen av rekapitaliseringstiltakene: formålet med rekapitaliseringen, hvorvidt mottakerbanken er sunn, forrenting, incentiver til å betale staten tilbake og sikring mot misbruk av støtte og mot konkurransevridning.

Formålet med tiltaket og hvorvidt banken er sunn, er undersøkt ovenfor. Forrentingen som helhet bør gjenspeile følgende elementer:

- mottakerens risikoprofil
- det valgte instruments kjennetegn
- incentiver til å betale staten tilbake og
- en egnet risikofri referanserente⁽³⁸⁾

Retningslinjene angir en egnet metode for å fastsette prisen for rekapitaliseringene med henvisning til metoden fastsatt i den nevnte ESB-rekommandasjonen. Denne metoden omfatter utregning av en priskorridor på grunnlag av ulike komponenter med den nedre grensen fastsatt som den påkrevde avkastningen på uprioritert gjeld og den øvre grensen fastsatt som den påkrevde avkastningen på ordinære aksjer. Både den nedre og den øvre grensen består av en kombinasjon av statsobligasjoner og tilleggselementer. Når priskorridoren i en bestemt situasjon skal beregnes, bør de særlige forhold som gjør seg gjeldende for hver enkelt bank og for EFTA-statene gjenspeiles. Overvåkingsorganet vil også godta alternative prisfastsettelsesmetoder, forutsatt at de fører til avkastning som er høyere enn ved ESB-metoden⁽³⁹⁾.

Den påkrevde avkastningen på uprioritert gjeld er derfor beregnet til avkastningen på statsobligasjonen pluss den utstedende bankens CDS-spread pluss 200 basispoeng, for å dekke driftskostnader og gi incentiver til å betale staten tilbake. For andre hybride instrumenter med de samme økonomiske kjennetegn som uprioritert gjeld gjenspeiles disse instrumentenes prioritet i ytterligere 100 basispoeng.

Norske myndigheter har fastsatt at fondsobligasjonen faller inn under ovennevnte beskrivelse, og har beregnet forrentingen på dette instrumentet som avkastningen på statsobligasjonen pluss 5 % for banker i risikoklasse 1 (tillegget er hhv. 5,5 % og 6,0 % for risikoklasse 2 og 3). De har angitt at Norges Bank har beregnet DnB NORs (Norges største bank og den eneste som det finnes CDS-data for) CDS-spread til 100 basispoeng. Ettersom det ikke finnes relevante data for andre norske banker, har myndighetene anvendt samme tillegg for alle banker. Bruk av ESB-metoden vil derfor føre til et minste tillegg på 400 basispoeng. Som nevnt ovenfor er det minste tillegget under den meldte ordningen 500 basispoeng, og den er dermed i samsvar med retningslinjene i så henseende.

Den påkrevde avkastningen på ordinære aksjer er beregnet til avkastningen på statsobligasjonen pluss en egenkapitalrisikopremie på 500 basispoeng pluss 100 basispoeng for å dekke driftskostnader og gi incentiv til å betale staten tilbake. For andre instrumenter med samme økonomiske kjennetegn som ordinære aksjer (også evigvarende instrumenter som konverteres til ordinære aksjer), bør den påkrevde avkastningen ligge tett opp til avkastningen på ordinære aksjer.

⁽³⁷⁾ Nummer 19 i retningslinjene for rekapitalisering.

⁽³⁸⁾ Nummer 23 i retningslinjene for rekapitalisering.

⁽³⁹⁾ Nummer 30 i retningslinjene for rekapitalisering.

Norske myndigheter har fastsatt at preferansekapitalinstrumentet faller inn under ovennevnte beskrivelse, og har beregnet forrentingen på dette instrumentet som avkastningen på statsobligasjonen pluss 6 % for banker i risikoklasse 1 (tillegget er hhv. 6,5 % og 7,0 % for risikoklasse 2 og 3). Bruken av ESB-metoden ville føre til et minste tillegg på nesten 600 basispoeng, og det kan derfor konkluderes med at tillegget for preferansekapitalinstrumentet er i tråd med retningslinjene for rekapitalisering.

Det andre elementet i forrentingen er statsobligasjonen⁽⁴⁰⁾. Den meldte ordningen bygger på den norske femårige statsobligasjonen. Den meldte ordningen gir imidlertid søkerbankene en mulighet til å binde forrentingen til et seks måneders statssertifikat. Overvåkningsorganet merker seg at den flytende renten per i dag på seks månederssertifikatet er ca. ett prosentpoeng lavere enn den faste renten på den femårige statsobligasjonen. Forrentingen ville i dag derfor vært ca. ett prosentpoeng lavere for en bank som utøver alternativet med forrenting basert på seks månederssertifikatet med flytende rente.

Norske myndigheter har argumentert med at de to måtene å fastsette prisen for kapitaltilførsel på, normalt er like. De illustrerer dette ved å beregne forrentingen basert på både den gjeldende kursen på den norske femårige statsobligasjonen og dagens nettokostnad for seks måneders statssertifikater i framtidige markeder i femårsperioden. Dette bygger på teorien om at faste og flytende renter vil være likestilt over tid.

Selv om beregningene bygger på forventninger og ikke garanterer at renten alltid vil være som forutsett, konkluderer Overvåkningsorganet med at det på grunnlag av tilgjengelige data er sannsynlig at forrentingen bundet til et seks måneders statssertifikat vil være innenfor priskorridoren fastsatt etter metoden beskrevet ovenfor. I tillegg har Overvåkningsorganet merket seg at tilleggsenelementene er over minstekravet i henhold til retningslinjene for rekapitalisering.

Etter å ha undersøkt den egnede referanserenten og kjennetegnene ved instrumentene som tilbys, er det neste forrentingselementet som skal vurderes, mottakerens risikoprofil.

Som nevnt ovenfor skal Finansfondet plassere hver enkelt bank i én av tre risikoklasser på grunnlag av objektive kriterier⁽⁴¹⁾. Risikoklassen vil være avgjørende for hvilken kupongrente som skal betales på tilført kapital. Vedlegg 1 til retningslinjene for rekapitalisering gir mer informasjon om hvordan risikoprofilen til mottakeren skal vurderes, og angir tilstrekkelig kapital, størrelsen på rekapitaliseringen, aktuelle CDS-spreads og søkerbankens rating og utsikter som relevante indikatorer.

Overvåkningsorganet mener at Finansfondets vurderingsmetode som beskrives ovenfor under avsnitt I.5.3 tar tilstrekkelig hensyn til de ulike indikatorene, og derfor gir en egnet risikoklassifisering av søkerbankene.

Norske myndigheter har inkludert et tillegg på 50 bonuspoeng i forrentingen for banker i risikoklasse 2 og 100 basispoeng for bankene i risikoklasse 3. Begrunnelsen for dette har blitt forklart som den forskjellen som er observert mellom kredittrisikotillegget for DnB NORs og andre norske bankers uprioriterte gjeld som prisforhøyelser til anslått DnB NOR-CDS-spread. Marginen mellom laveste og høyeste avkastning var ikke større enn ca. 100 basispoeng, og tilleggene for middels- og høyrisikoklassene ble derfor fastsatt til hhv. 50 og 100 basispoeng.

Det siste forrentingselementet som angis i retningslinjene, er incentivene til å betale staten tilbake, som er innbygd i ordningen. Overvåkningsorganet merker seg at forrentingen på fondsobligasjonen (som kan løses inn når som helst) er økt med ett prosentpoeng både det fjerde og det femte året, og opprettholder den høyeste kupongrenten fram til innløsning. Når det gjelder preferansekapitalinstrumentet er innløsning bare mulig etter tre år, og ved utgangen av det femte året konverteres instrumentet automatisk til ordinære aksjer. Det er imidlertid fastsatt i

⁽⁴⁰⁾ Dette har følgende definisjon i ESB-rekommendasjonen: "summen av i) gjennomsnittlig avkastning på EMUs 5-årige referanseobligasjon i løpet av de siste 20 virkedagene før kapitaltilførselen, og ii) gjennomsnittlig statlig avkastningsspread for finansinstitusjonens hjemstat i løpet av referanseperioden fra 1. januar 2007 til 31. august 2008".

⁽⁴¹⁾ Se fotnote 17.

forskriften at 1) innløsning skal skje til minst pariverdi og skal øke det fjerde og det femte året, og 2) konvertering til aksjer ved utgangen av det femte året skal være på slike vilkår at banken får incentiver til å løse inn instrumentet før det konverteres automatisk. Norske myndigheter har også angitt at som et tilleggsincentiv til innløsning, bør konverteringsordningen være gunstigere for Finansfondet enn en konvertering til markedspris, noe som dermed krever en betydelig reduksjon av antallet aksjeeiere.

På grunnlag av disse elementene mener Overvåkningsorganet at den meldte ordningen i det store og hele gir et forrentingsnivå som er i tråd med prinsippene i retningslinjene for rekapitalisering.

I tillegg til forrenting og incentiver til å betale staten tilbake omhandler retningslinjene for rekapitalisering også sikring mot misbruk av støtte og mot konkurransevridning, og krever at EFTA-statene knytter effektive og gjennomførbare nasjonale sikkerhetstiltak til rekapitalisering, som sikrer at tilført kapital brukes til å opprettholde utlån til realøkonomien slik at målet om å finansiere realøkonomien kan oppnås på en effektiv måte⁽⁴²⁾. Overvåkningsorganet merker seg i denne forbindelse at den meldte ordningen inneholder forpliktelser når det gjelder opptreden som er pålagt banker som mottar kapitaltilførsel, for å sikre at bidragene ikke brukes til andre formål enn å støtte utlån til realøkonomien. Paragraf 6 i forskriften sikrer at Finansfondet informeres regelmessig om mottakerbankenes utlånspolitik, paragraf 8 krever at mottakerbankene forplikter seg til å bruke tilskuddet i tråd med formålet for ordningen, nemlig å fremme utlån til realøkonomien, og ikke i motsatt hensikt, og paragraf 14 gir Finansfondet myndighet til å treffe tiltak for å sikre at vilkårene for kapitalinnskudd blir overholdt.

Avslutningsvis merker Overvåkningsorganet seg at norske myndigheter ikke har innført andre statsstøttetiltak rettet mot banksektoren.

4 Konklusjon

På grunnlag av den omtalte vurderingen mener Overvåkningsorganet at ordningen for midlertidig rekapitalisering av grunnleggende sunne banker for å fremme finansiell stabilitet og utlån til realøkonomien, som norske myndigheter har planer om å innføre, er i samsvar med EØS-avtalens funksjon i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 sammenholdt med retningslinjene for rekapitalisering.

Norske myndigheter påminnes om forpliktelsen i henhold til protokoll 3 del II artikkel 21, sammenholdt med vedtak 195/04/COL artikkel 6, til å rapportere årlig om gjennomføringen av ordningen.

Norske myndigheter blir også minnet om at alle planer om endringer i ordningen må meldes til Overvåkningsorganet –

⁽⁴²⁾ Nummer 39 i retningslinjene for rekapitalisering.

GJORT DETTE VEDTAK:

Artikkel 1

EFTAs overvåkningsorgan har vedtatt å ikke reise innsigelser mot ordningen for midlertidig rekapitalisering av grunnleggende sunne banker for å fremme finansiell stabilitet og utlån til realøkonomien, på grunnlag av EØS-avtalens artikkel 61 sammenholdt med retningslinjene for rekapitalisering.

Artikkel 2

Dette vedtak er rettet til Kongeriket Norge.

Artikkel 3

Bare den engelske utgaven av vedtaket har gyldighet.

Utferdiget i Brussel, 8. mai 2009

For EFTAs overvåkningsorgan

Per Sanderud

President

Kurt Jaeger

Medlem av kollegiet

**Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens
protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 2 med hensyn til statsstøttetiltak i forbindelse med
Oppdal kommunes salg av eiendommen gnr. 271 bnr. 8** **2011/EØS/6/02**

EFTAs overvåkningsorgan har ved vedtak 417/10/COL av 3. november 2010, gjengitt på det opprinnelige språket etter dette sammendraget, innledet behandling i henhold til protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 2 i avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol. Norske myndigheter er underrettet ved en kopi av vedtaket.

EFTAs overvåkningsorgan innbyr herved EFTA-statene, EU-medlemsstatene og interesserte parter til å sende sine merknader til det aktuelle tiltaket innen en måned etter at dette ble offentliggjort, til:

EFTA Surveillance Authority
Registry
Rue Belliard/Belliardstraat 35
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Merknadene vil bli oversendt norske myndigheter. En part som ønsker å få sin identitet holdt fortrolig, kan sende inn en skriftlig, begrunnet anmodning om dette.

SAMMENDRAG

Den 7. februar 2007 foreslo Strand Drift Oppdal AS for Oppdal kommune å bygge et serviceanlegg for skianleggskunder på gnr. 271 bnr. 8. For å kunne bruke området til offentlig parkering ville det være nødvendig å endre kommunale forskrifter. I et brev til kommunen av 19. februar 2007 uttrykte Strand Drift Oppdal AS interesse for å kjøpe eiendommen. Kommunen svarte ved brev av 30. november 2007 at forslaget fra Strand Drift Oppdal AS om å kjøpe eiendommen ville bli stilt i bero inntil kommunen hadde gjort vedtak i forbindelse med endringen av de kommunale forskriftene.

Oppdal kommune bestemte 30. juni 2008 å innhente to forskjellige takstrapporter på eiendommen, og deretter gå videre med forhandlinger om salg til Strand Drift Oppdal AS. Kommunen innhentet deretter to forskjellige rapporter. Verdien av eiendommen ble anslått til henholdsvis NOK 850 000 og 800 000.

Den 15. juli 2008 innbød kommunen Strand Drift Oppdal AS til et møte der man for første gang diskuterte utkast til salgsavtale. Kommunen informerte Strand Drift Oppdal AS om verdivurderingene og om at salgsprisen ville bli NOK 850 000.

Verdivurderingene ble 21. juli 2008 sendt til Oppdal Booking AS på dette foretakets anmodning. Ved brev av 23. juli klaget Oppdal Booking AS på verdivurderingene, og hevdet at de ikke gjenspeilet riktig markedsverdi. OB hevdet blant annet at de var villige til å betale en langt høyere pris. Samme dag sendte Oppdal Booking AS et brev til kommunen med et tilbud på NOK 3,1 millioner. Dette tilbudet ble beskrevet som et ”innledende tilbud” og ble gitt på vilkår av at de nødvendige tillatelser til å utbygge eiendommen ville bli gitt, og at Oppdal Booking AS ville bli gitt tilstrekkelig tid til å utforme bygningen som skulle oppføres.

Den 31. juli 2008 undertegnet kommunen avtalen med Strand Drift Oppdal AS. Etter Overvåkningsorganets forståelse var det først på dette tidspunktet at det ble inngått en bindende avtale etter norsk rett.

Overvåkningsorganet vil vurdere salget i henhold til retningslinjene for statsstøtte om elementer av statsstøtte i forbindelse med offentlige myndigheters salg av grunn og bygninger. Disse retningslinjene beskriver to mulige framgangsmåter: enten bruk av budrunde, eller verdivurdering ved uavhengig takst. De behandler imidlertid ikke den situasjon der et bindende tilbud mottas etter at taksten er mottatt, men før det inngås bindende avtale. I dette tilfellet var tilbudet bortimot fire ganger høyere enn prisen takstmennene hadde vurdert som markedspris.

Overvåkningsorganet anser at i en situasjon som denne vil tilbudet så tvil om verdivurderingene gjenspeiler eiendommens virkelige markedsverdi. Generelt bør et troverdig og bindende tilbud anses som et bedre grunnlag for å fastsette markedsverdi, ettersom det gjenspeiler hva noen faktisk er villig til å betale for eiendommen. Overvåkningsorganet merker seg at norske myndigheter ikke har framlagt opplysninger som tyder på at tilbudet ikke var troverdig eller ikke gjenspeilet eiendommens markedsverdi, blant annet på grunn av anbyderens spesielle interesse for å skaffe seg eiendommen.

Støttetiltak som rammes av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 er generelt uforenlige med EØS-avtalens virkemåte, så sant de ikke faller inn under unntakene i EØS-avtalens artikkel 61 nr. 2 eller nr. 3. Overvåkningsorganet betviler at transaksjonen som er under vurdering, kan rettfærdiggjøres under EØS-avtalens bestemmelser om statsstøtte.

Konklusjon

I lys av de ovenstående betraktninger har Overvåkningsorganet besluttet å innlede formell undersøkelse i henhold til EØS-avtalens artikkel 1 nr. 2. Interesserte parter innbys til å sende inn sine merknader til dette vedtaket innen en måned etter at dette ble offentliggjort i *Den europeiske unions tidende*.

EFTA SURVEILLANCE AUTHORITY DECISION**No. 417/10/COL****of 3 November 2010**

to initiate the formal investigation procedure provided for in Article 1(2) in Part I of Protocol 3 to the Surveillance and Court Agreement with regard to the sale by Oppdal municipality of the plot of land gbnr 271/8

(Norway)

The EFTA Surveillance Authority (“the Authority”),

HAVING REGARD to the Agreement on the European Economic Area (“the EEA Agreement”), in particular to Article 61 and Protocol 26,

HAVING REGARD to the Agreement between the EFTA States on the Establishment of a Surveillance Authority and a Court of Justice (“the Surveillance and Court Agreement”), in particular to Article 24,

HAVING REGARD to Protocol 3 to the Surveillance and Court Agreement (“Protocol 3”), in particular to Article 1(3) of Part I and Articles 4(4) and 6 of Part II,

HAVING REGARD to the consolidated version of the Authority’s Decision No 195/04/COL of 14 July 2004 on the implementing provisions referred to under Article 27 of Part II of Protocol 3 (“the Implementing Provisions Decision”)(¹),

HAVING REGARD to the State Aid Guidelines on state aid elements in sales of land and buildings by public authorities(²),

Whereas:

I. FACTS**1 Procedure**

By letter dated 3 July 2008 (Event No 484519), Oppdal Booking AS (OB) filed a complaint against Oppdal municipality’s intended sale of the property 271/8 in Oppdal to Strand Drift Oppdal AS (SDO).

By letter dated 9 July 2008 (Event No 485146), the Authority requested additional information from the Norwegian authorities. The Norwegian authorities replied in a letter dated 9 August 2008 (Event No 490114).

By letter dated 8 September 2008 the buyer, SDO, submitted comments to the Authority (Event No 491369).

On 1 October 2008, OB provided supplementing information in a letter to the Authority (Event No 493593).

2 Chronology of events

On 7 February 2007, SDO had through an application, proposed to the municipality the building of a service facility for ski resort customers on property 271/8. An amendment of the municipal regulations would be necessary to use the area as a public parking facility. In a letter to the municipality dated 19 February 2007, SDO expressed their interest in buying the property. The municipality replied in a letter dated 30 November 2007, that until it had decided on the

(¹) Available at: <http://www.efasurv.int/media/decisions/195-04-COL.pdf>

(²) This Chapter of the Guidelines corresponds to the Commission Communication on state aid elements in sales of land and buildings by public authorities (OJ C 209, 10.7.97, p. 3) also available at: <http://www.efasurv.int/state-aid/legal-framework/state-aid-guidelines/>

amendment of the municipal regulations, SDO's proposal to buy the property would be put on hold.

On 31 March 2008, the municipality approved the application. OB then filed a complaint on the municipality's decision. By letter dated 5 May 2008 the municipality informed SDO of the complaint, and that the request to buy the property could not be considered before a decision on the complaint was taken. On 26 May 2008, the municipality referred OBs' complaint to the regional regulations authority (Fylkesmannen) for processing.

By letter dated 30 May 2008 OB expressed its interest in buying the property to the municipality, in case their complaint was not sustained by the regional authority. By letter dated 6 June 2008 the municipality informed SDO that the municipality would not consider the request to buy the property until the complaint on the municipality's decision had been dealt with by the regional authority. The municipality also explicitly denied that SDO had any option on buying the property.

On 30 June 2008, Oppdal municipality decided to obtain two separate evaluations of the property, and thereafter proceed with sale negotiations with SDO.⁽³⁾

Oppdal municipality obtained two separate reports which assessed the value of the property. The first report dated 7 July 2008, was made by Ragnar Lian, and the second report, dated 9 July 2008, was made by Geir Husebø. The property's value was assessed respectively as 850 000 and 800 000 NOK. Both experts had estimated a "normal sales value", defined as the price the property could be sold for on the day of appraisal, meaning a price that more than one buyer would be willing to pay. One of the experts, Geir Husebø, also added to this definition in his report, that the assessment disregarded potential buyers who due to exceptional circumstances were willing to pay a particularly high price.

On 15 July 2008, the municipality invited SDO to a meeting to discuss a draft sales contract for the property for the first time. The municipality informed SDO of the appraisals, and that the sales price would be 850 000 NOK. According to the municipality's minutes from the meeting, the municipality planned to decide on the result of the negotiations on 24 July 2008. SDO signed the contract on 18 July.

The appraisals were sent to OB at their request on 21 July 2008. By letter dated 23 July, OB complained about the appraisals, alleging that they did not reflect the proper market value. OB maintained *inter alia* that they were willing to pay a far higher price, based solely on a calculation of the profit they could derive from the property. The same day OB forwarded a letter to the municipality with an offer of NOK 3.1 million. The offer was described as a "starting offer" and was made on conditions that the necessary permits for developing the property would be granted, and that OB would be given sufficient time to design the building that was to be erected.

On 31 July 2008, the Municipality signed the contract with SDO. As the Authority understands the facts, it was only at this moment that a binding agreement under Norwegian law was entered into.

3. The complaint

In July 2008, OB complained to the Authority alleging that Oppdal municipality was going to sell property 271/8, which served as a parking area for customers of a nearby ski resort, without notifying the sale.

OB owns and operates a number of ski resorts in the Norwegian municipality Oppdal. The buyer of the plot in question, SDO, is a competitor who had previously leased an area from OB for use in its business related to ski equipment and ski instructor services. After OB increased the lease, SDO was looking for new premises.

⁽³⁾ Minutes from meeting 30.6.2008 in Oppdal Municipality (Formannskapet)

In its complaint, OB alleged that the property would be sold without conducting an unconditional bidding procedure, as described in the Authority's guidelines for sales of land and public buildings, paragraph 2.1.⁽⁴⁾ OB also argued that the municipality had not acted in accordance with the alternative procedure described in paragraph 2.2 in the Authority's guidelines, since it had started sale negotiations with the potential buyer prior to obtaining an independent evaluation of the property. Moreover, OB maintained that it was unclear on which principles the evaluation reports are based. OB alleged that its own NOK 3.1 million offer, based on the same exploitation of the property as the buyer, showed that the market price was not reflected in the sales price, and that OB could not be considered to be a buyer with a particular interest in the property.

4. Comments by the Norwegian authorities

The Norwegian authorities consider that the procedure described in paragraph 2.2 in the Authority's guidelines for sales of land and public buildings had been followed, and that no state aid was involved in the transaction. The Norwegian authorities argue that the expert evaluations were obtained prior to any sale negotiations with SDO and reflected the market price. Oppdal municipality has in addition produced an overview dated 29 August 2008, of prices on sales of land in Oppdal, which shows that the price obtained for the property involved is the highest price per square meter known to the municipality.

The authorities further maintain that when assessing the market price the expert should consider which price regular buyers would pay for the property by voluntary sale. Speculative buyers, and buyers with particular needs should be disregarded. Thus, the experts in this case have assessed the market price correctly.

The offer of NOK 3.1 million from OB must in any case be regarded as coming from a party with a particular need, since OB has a dominant position in the local ski service market, and is willing to go far in eliminating its competitors.

II. ASSESSMENT

1. The presence of state aid within the meaning of Article 61(1) EEA Agreement

Article 61(1) of the EEA Agreement reads as follows:

"Save as otherwise provided in this Agreement, any aid granted by EC Member States, EFTA States or through State resources in any form whatsoever which distorts or threatens to distort competition by favouring certain undertakings or the production of certain goods shall, in so far as it affects trade between Contracting Parties, be incompatible with the functioning of this Agreement".

In the following the Authority will assess whether the municipality of Oppdal has granted state aid to SDO in connection with the sale of the plot of land gbnr 271/8. If the transaction was carried out in accordance with the market economy investor principle, *i.e.*, if the municipality sold the land for its market value and the conditions of the transaction would have been acceptable for a private seller, the transaction would not have involved the grant of state aid. On the contrary, state aid could be involved if the sale was not carried out at market price.

1.1. Market investor principle

As a point of departure, the assessment of whether a property has been sold at market value should be assessed at the time of the conclusion of the contract.

The State Aid Guidelines on state aid elements in sales of land and buildings by public authorities give further information on how the Authority interprets and applies the provisions of the EEA Agreement governing state aid when it comes to assessing sales of public land and buildings. Section 2.1 describes a sale through an unconditional bidding procedure, while Section 2.2 describes a sale without an unconditional procedure (by way of an independent expert valuation).

⁽⁴⁾ State aid elements in sales of land and building by public authorities, published on the Authority's website: <http://www.eftasurv.int/?1=1&showLinkID=15142&1=1>

In this case, the municipality did not organise an unconditional bidding procedure but the sale took place on the basis of two value assessments carried out by independent experts. The assessments were obtained by the municipality on 7 and 9 July 2008, respectively.

Section 2.2 of the State Aid Guidelines on state aid elements in sales of land and buildings by public authorities, regarding sale without an unconditional bidding procedure, provides that “*if public authorities intend not to use the procedure described under Section 2.1, an independent evaluation should be carried out by one or more independent asset values prior to the sale negotiations in order to establish the market value on the basis of generally accepted market indicators and valuation standards. The market price thus established is the minimum purchase price that can be agreed without granting state aid.*” (Emphasis added)

Although SDO had already contacted the municipality in February 2007 and applied for an amendment of the use of property 271/8, and later the same month, signalled its interest in purchasing the property, the correspondence submitted by the Norwegian authorities indicates that the municipality refused to discuss a sale until the regulatory issues regarding the property were decided upon. This is the reason why it was not until 30 June 2008 that Oppdal municipality decided to obtain two value assessments, and then to proceed with the sale negotiations. According to the information provided by the Norwegian authorities, no discussions on the price or other conditions of the sale had taken place between the municipality and SDO prior to the value assessments.

Both reports estimated a very similar market value for the property: NOK 800 000 and 850 000. The price paid by the purchaser was determined by reference to the valuation report which indicated the highest price, *i.e.* NOK 850 000.

However, as the information has been presented to the Authority, before a binding contract was concluded on the basis of these value assessment, Oppdal municipality received a substantially higher offer of NOK 3.1 million from OB. Nevertheless, the municipality sold the land to SDO for NOK 850 000 on the basis of the price determined by the independent experts.

It would appear that a situation such as the one in the present case is not explicitly foreseen by the Guidelines. The Guidelines refer to two possible scenarios: first, the use of a bidding procedure; second, the use of independent expert valuation. However, they do not deal with the situation that a binding offer is received after the receipt of the expert evaluation but prior to the conclusion of a binding contract. In the case at hand the offer was close to four times higher than the price considered to be market price by the experts.

The Authority considers that in a situation such as this, the submission of an offer is liable to cast doubts on whether the evaluations reflect the actual market price of the property. Generally, a credible and binding offer would seem to be a better basis for the determination of market price as it reflects what someone is actually prepared to pay for the property. The Authority notes that the Norwegian authorities have not presented any information substantiating that the offer was not credible or that it did not accurately reflect the market value of the property, *inter alia*, due to the special interest of the bidder in acquiring the property.

The Commission has in a decision of 30 January 2008, in case C35/2006, dealt with a similar issue, *i.e.* the situation that an offer is made after the receipt of the expert evaluation. In its decision the Commission stated:

“Even if the expert evaluation had been carried out in accordance with the Communication⁽⁵⁾, i.e. an evaluation of the actual plot of land that was to be sold carried out just before the sale and on the basis of generally accepted evaluation standards, this evaluation would only be a second best instrument to determine the market price of the land, in the absence of real price offers. From the moment that a credible and binding bid is submitted and provided that this bid is directly comparable to and higher than the price estimate according to the evaluation, the former must

⁽⁵⁾ Section 2.2 of the State Aid Guidelines on state aid elements in sales of land and buildings by public authorities corresponds to the Commission Communication on state aid elements in sales of land and buildings by public authorities (OJ C 209, 10.7.97, p. 3)

be preferred. The bid establishes a real market price and should be considered as a better proxy for the foregone State resources than an expert evaluation”.⁽⁶⁾

On the basis of the above, the Authority cannot exclude that the sale of the concerned plot of land gbnr. 271/8 to Strand Drift Oppdal AS for the sales price of NOK 850 000 involved state aid within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement, provided that the other conditions of the Article are fulfilled.

1.2. The presence of state aid

1.2.1 State resources

In order to qualify as state aid, the measure must be granted by the State or through state resources. The concept of the State does not only refer to the central government but embraces all levels of the state administration (including municipalities) as well as public undertakings.

If the municipality sold the land below its market price, it would have foregone income. In such circumstances, SDO should have paid more for the land and therefore there is a transfer of resources from the municipality.

For these reasons, the Authority considers that if the sale did not take place in accordance with market conditions, state resources within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement would be involved.

1.2.2. Favouring certain undertakings or the production of certain goods

First, the measure must confer on SDO advantages that relieve the undertaking of charges that are normally borne from its budget. If the transaction was carried out under favourable terms, in the sense that SDO would most likely have had to pay a higher price for the property if the sale of land had been conducted according to the market investor principle, the company would have received an advantage within the meaning of the state aid rules.

Second, the measure must be selective in that it favours “*certain undertakings or the production of certain goods*”. There is only one possible beneficiary of the measure under assessment, *i.e.* SDO. The measure is thus selective.

1.2.3. Distortion of competition and effect on trade between Contracting Parties

The aid must threaten to distort competition and be liable to affect trade between the Contracting Parties of the EEA Agreement.

A support measure granted by the State would strengthen the position of SDO vis-à-vis other undertakings that are competitors active in the same business areas. Any grant of aid strengthens the position of the beneficiary vis-à-vis its competitors and accordingly distorts competition within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement. It appears that SDO operates in the market for ski rental and related services, economic activities which are subject to competition from other undertakings.

To the extent that the company is active in areas subject to intra-EEA trade, the requirements of Article 61(1) of the EEA Agreement for a measure to constitute state aid appear to be fulfilled.⁽⁷⁾ It appears from the complaint that the ski resort in Oppdal competes for its customers particularly with ski resorts in Sweden. Also, the Swedish company, Skistar, is a large operator in the Norwegian market. Therefore, any state support granted in this case seems likely to affect trade between member states within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement.

⁽⁶⁾ Commission decision of 30.1.2008 in case C 35/06, OJ 2008, L 126/3, paragraph 59.

⁽⁷⁾ Cf. Commission decision 2003/521/EC “Bolzano” paragraph 32, where it is stated that “...cableways used to support an activity capable of attracting non-local users will generally be regarded as having an effect on trade between Member States.” In this case the intended use of the land was to erect a service center in support of the ski-sport activities in Oppdal. OB’s webpages seem to indicate that its activities in Oppdal are capable of attracting customers from Sweden, cf. <http://www.oppdalbooking.no/Index.aspx?PageID=276> and its rating among international ski resorts <http://www.oppdalbooking.no/Index.aspx?PageID=248>

1.3. **Conclusion**

For the above mentioned reasons, the Authority has doubts as to whether or not the transaction concerning the sale by Oppdal Municipality of the plot of land gbnr 271/8 to SDO as laid down in the agreement between the parties signed 31 July 2008 entails the grant of state aid.

2. **Procedural requirements**

Pursuant to Article 1(3) of Part I of Protocol 3, “*the EFTA Surveillance Authority shall be informed, in sufficient time to enable it to submit its comments, of any plans to grant or alter aid. [...] The State concerned shall not put its proposed measures into effect until the procedure has resulted in a final decision*”.

The Norwegian authorities have not submitted a notification of the sale of land and the measure has been enacted. Therefore, the Authority concludes that if the measure constitutes state aid, the Norwegian authorities have not respected their obligations pursuant to Article 1(3) of Part I of Protocol 3.

3. **Compatibility of the aid**

Support measures caught by Article 61(1) of the EEA Agreement are generally incompatible with the functioning of the EEA Agreement, unless they qualify for a derogation in Article 61(2) or (3) of the EEA Agreement.

The derogation of Article 61(2) is not applicable to the aid in question, which is not designed to achieve any of the aims listed in this provision. Neither Article 61(3)(a) nor Article 61(3)(b) of the EEA Agreement applies to the case at hand. The area where the property is located can benefit from regional aid within the meaning of Article 61(3)(c) of the EEA Agreement, according to the Authority’s decision no 227/06.⁽⁸⁾ However, the Authority’s guidelines on National Regional Aid 2007-2013 at paragraph 30 require that the beneficiary has applied for aid and the authority responsible for administering the aid scheme has confirmed in writing that, subject to detailed verification, the project in principle meets the conditions of eligibility laid down by the scheme before the start of work on the project.⁽⁹⁾ Thus the Authority has doubts regarding whether aid could be granted according to the above mentioned guidelines.

The Authority therefore doubts that the transaction under assessment can be justified under the state aid provisions of the EEA Agreement.

4. **Conclusion**

Based on the information submitted by the Norwegian authorities, the Authority has doubts as to whether or not SDO has received unlawful state aid within the meaning of Article 61(1) of the EEA Agreement in the context of the transaction regarding the sale of a plot of land.

The Authority has moreover doubts that this state aid can be regarded as complying with Article 61(3)(c) of the EEA Agreement. Consequently, and in accordance Article 4(4) of Part II of Protocol 3, the Authority is obliged to open the procedure provided for in Article 1(2) of Part I of Protocol 3. The decision to open proceedings is without prejudice to the final decision of the Authority, which may conclude that the measures in question do not constitute state aid or are compatible with the functioning of the EEA Agreement.

In light of the foregoing considerations, the Authority, acting under the procedure laid down in Article 1(2) of Part I of Protocol 3, invites the Norwegian authorities to submit their comments within one month of the date of receipt of this Decision.

Within one month of receipt of this decision, the Authority request the Norwegian authorities to provide all documents, information and data needed for assessment of the compatibility of the said transaction.

⁽⁸⁾ The decision is available at <http://www.eftasurv.int/?1=1&showLinkID=10177&1=1>

⁽⁹⁾ The guidelines are available at <http://www.eftasurv.int/?1=1&showLinkID=15125&1=1>

It invites the Norwegian authorities to forward a copy of this decision to SDO immediately.

The Authority would like to remind the Norwegian authorities that, according to the provisions of Protocol 3, any incompatible aid unlawfully put at the disposal of the beneficiaries will have to be recovered, unless this recovery would be contrary to the general principles of law.

HAS ADOPTED THIS DECISION:

Article 1

The formal investigation procedure provided for in Article 1(2) of Part I of Protocol 3 is opened into the sale of the plot of land gbnr 271/8 in Oppdal, by Oppdal municipality.

Article 2

The Norwegian authorities are invited, pursuant to Article 6(1) of Part II of Protocol 3, to submit their comments on the opening of the formal investigation procedure within one month from the notification of this Decision.

Article 3

The Norwegian authorities are requested to provide within one month from notification of this decision, all documents, information and data needed for assessment of the compatibility of the aid measure.

Article 4

This Decision is addressed to the Kingdom of Norway.

Article 5

Only the English language version of this decision is authentic.

Decision made in Brussels, on 3 November 2010

For the EFTA Surveillance Authority

Per Sanderud

President

Sverrir Haukur Gunnlaugsson

College Member

Ikke statsstøtte i betydningen av EØS-avtalens artikkel 61**2011/EØS/6/03**

EFTAs overvåkningsorgan har ingen innsigelser mot følgende statsstøttetiltak:

Vedtaksdato: 13. oktober 2010

Saksnummer: 68560

Vedtak nr. 390/10/COL

EFTA-stat: Island

Region: Valgdistriktene sør, nordvest og nordøst

Tittel (og/eller navnet på mottakeren): Incentiver til innledende investeringer på Island

Rettslig grunnlag: Lov nr. 99/2010 om incentiver til innledende investeringer på Island

Type tiltak: Støtteordning

Formål: Regional utvikling

Støttens form: Direkte tilskudd, skatte- og avgiftsreduksjoner samt salg/leie av grunn under markedsverdi

Budsjett: Årlige budsjettvedtak om direkte tilskudd. Anslått reduserte skatteinntekter: EUR 17 millioner årlig.

Støtteintensitet: 15 % (25 % for mellomstore foretak og 35 % for små foretak)

Varighet: Fra offentliggjøringen av den endelige teksten om ordningen etter godkjenning av Overvåkningsorganet, inntil 31.12.2013

Økonomisk sektor: Alle sektorer utenom finanssektoren

Navn og adresse til myndigheten som gir støtten: Det islandske industridepartementet, Arnarhvíli, IS-150 Reykjavík

Andre opplysninger: Den endelige teksten om ordningen vil bli publisert på www.idnadarraduneyti.is

Teksten til vedtaket, der alle fortrolige opplysninger er fjernet, foreligger på EFTAs overvåkningsorgans nettsider:

<http://www.eftasurv.int/state-aid/state-aid-register/>.

Ikke statsstøtte i betydningen av EØS-avtalens artikkel 61**2011/EØS/6/04**

EFTAs overvåkningsorgan anser at følgende tiltak ikke utgjør statsstøtte i betydningen av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1:

Vedtaksdato: 29.9.2010

Saksnummer: 67278

Vedtaksnummer: 378/10/COL

EFTA-stat: Island

Tittel (og/eller navnet på mottakeren): Påstått statsstøtte gitt av Reykjavík havn til Stáltak hf.

Rettslig grunnlag: EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1

Type tiltak: Kjøp av aksjer

Teksten til vedtaket, der alle fortrolige opplysninger er fjernet, foreligger på EFTAs overvåkningsorgans nettsider:

<http://www.eftasurv.int/state-aid/state-aid-register/>.

Ikke statsstøtte i betydningen av EØS-avtalens artikkel 61**2011/EØS/6/05**

EFTAs overvåkningsorgan anser at følgende tiltak ikke utgjør statsstøtte i betydningen av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1:

Vedtaksdato: 9.11.2010

Saksnummer: 62275

Vedtaksnummer: 438/10/COL

EFTA-stat: Norge

Type tiltak: Krysssubsidiering og kapitaltilskudd

Teksten til vedtaket, der alle fortrolige opplysninger er fjernet, foreligger på EFTAs overvåkningsorgans nettsider:

<http://www.eftasurv.int/state-aid/state-aid-register/>.

EF-ORGANER

KOMMISJONEN

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning

2011/EØS/6/06

(Sak COMP/M.6058 – Bank of Scotland/Barclays Bank/Kew Green Hotels)

1. Kommisjonen mottok 24. januar 2011 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der de britiske foretakene Bank of Scotland ("BoS"), som i siste instans kontrolleres av det britiske konsernet Lloyds Banking Group plc ("LBG"), og Barclays Bank plc ("Barclays"), som i siste instans kontrolleres av det britiske konsernet Barclays, ved kjøp av aksjer og kontrakt i fellesskap overtar kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over det britiske foretaket Kew Green Hotels Limited ("Kew Green").
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - BoS og Barclays: finansielle tjenester
 - Kew Green: driver 20 hoteller under fem hotellnavn i Det forente kongerike
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 29 av 29.1.2011. Merknadene sendes til Kommisjonen, med referanse COMP/M.6058 – Bank of Scotland/Barclays Bank/Kew Green Hotels, per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01), per e-post (COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu) eller per post til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Brussels

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("Fusjonsforordningen").

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.6114 – 3i Group/OneMed)

2011/EØS/6/07

Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte

1. Kommisjonen mottok 20. januar 2011 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der det britiske konsernet 3i Group ved kjøp av aksjer overtar kontroll i henhold til fusjonsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele det finske konsernet OneMed Group Oy ("OneMed").
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - 3i Group: internasjonal investor med fokus på aksjeinvesteringer, infrastruktur og gjeldsforvaltning, med investeringer i Europa, Asia og Nord-Amerika
 - OneMed: engrosvirksomhet med fokus på salg av medisinske forbruksvarer til private og offentlige helsetjenesteytere i Sverige, Finland, Polen, Danmark, Norge og de baltiske statene
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for fusjonsforordningen. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter fusjonsforordningen⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 29 av 29.1.2011. Merknadene sendes til Kommisjonen, med referanse COMP/M.6114 – 3i Group/OneMed, per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01), per e-post (COMP-MERGER-REGISTRY@ec.europa.eu) eller per post til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Brussels

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1 ("Fusjonsforordningen").

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32 ("Melding om behandling etter forenklet framgangsmåte").

Statsstøtte – Danmark**2011/EØS/6/08****Statsstøtte C 35/10 (tidl. N 302/10)****Avgifter på online-spill i den danske loven om avgifter på spill****Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV**

Kommisjonen har ved brev av 14. desember 2010 underrettet Danmark om at den har besluttet å innlede gransking i henhold til artikkel 108 nr. 2 i traktat om Den europeiske unions virkemåte med hensyn til ovennevnte støtte, se [EUT C 22 av 22.1.2011, s. 9](#).

Interesserte parter kan sende sine merknader til de aktuelle tiltakene innen en måned etter at denne oppsummeringen og følgebrevet ble offentliggjort i EUT (publisert 22.1.2011), til:

European Commission
Directorate-General for Competition
State Aid Greffe
Rue Joseph II 70
B-1049 Brussels

Faks: +32 2 296 12 42

Merknadene vil bli oversendt til Danmark. En part som ønsker å få sine merknader behandlet fortrolig, kan sende inn en skriftlig, begrunnet anmodning om dette.

Statsstøtte – Tyskland**2011/EØS/6/09****Statsstøtte C 40/09 (tidl. N 555/09)****Utvidelse av formell gransking, WestLB AG****Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV**

Kommisjonen har ved brev av 5. november 2010 underrettet Tyskland om at den har besluttet å innlede gransking i henhold til artikkel 108 nr. 2 i traktat om Den europeiske unions virkemåte med hensyn til ovennevnte støtte, se [EUT C 23 av 25.1.2011, s. 9](#).

Interesserte parter kan sende sine merknader til de aktuelle tiltakene innen en måned etter at denne oppsummeringen og følgebrevet ble offentliggjort i EUT (publisert 25.1.2011), til

European Commission
Directorate-General for Competition
State Aid Greffe
Rue Joseph II 70
B-1049 Brussels

Faks: +32 2 296 12 42

Merknadene vil bli oversendt til Tyskland. En part som ønsker å få sine merknader behandlet fortrolig, kan sende inn en skriftlig, begrunnet anmodning om dette.

Statsstøtte – Italia**2011/EØS/6/10****Statsstøtte C 14/10 (tidl. NN 25/10 og CP 175/06) – Italia SEA Handling****Innbydelse til å sende inn merknader i henhold til artikkel 108 nr. 2 TEUV**

Kommisjonen har ved brev av 23. juni 2010 underrettet Italia om at den har besluttet å innlede gransking i henhold til artikkel 108 nr. 2 i traktat om Den europeiske unions virkemåte med hensyn til ovennevnte støtte, se [EUT C 29 av 29.1.2011, s. 10](#).

Interesserte parter kan sende sine merknader til de aktuelle tiltakene innen en måned etter at denne oppsummeringen og følgebrevet ble offentliggjort i EUT (publisert 29.1.2011), til:

European Commission
Directorate-General for Competition
State Aid Greffe
Rue Joseph II 70
B-1049 Brussels

Faks: +32 2 296 12 42

Merknadene vil bli oversendt til Italia. En part som ønsker å få sine merknader behandlet fortrolig, kan sende inn en skriftlig, begrunnet anmodning om dette.

**Kommisjonsmelding i forbindelse med gjennomføring av europaparlaments- og 2011/EØS/6/11
rådsdirektiv 2009/142/EF om gassapparater (konsolidert utgave)**

(Offentliggjøring av titler og referanser for harmoniserte standarder i henhold til direktivet)

ESO ⁽¹⁾	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 26:1997 Gassfyrte momentanvannvarmere for sanitære formål med atmosfæriske brennere (innbefattet rettelsesblad AC:1998)		
	EN 26:1997/A1:2000	Note 3	Dato utløpt (18.7.2001)
	EN 26:1997/A2:2004	Note 3	Dato utløpt (18.11.2009)
	EN 26:1997/A3:2006	Note 3	Dato utløpt (30.6.2007)
	EN 26:1997/AC:1998		
CEN	EN 30-1-1:2008+A1:2010 Husholdningskokeapparater for gassformig brensel – Del 1-1: Sikkerhet – Generelt	EN 30-1-1:2008 Note 2.1	Dato utløpt (31.1.2011)
CEN	EN 30-1-2:1999 Husholdningskokeapparater for gassformig brensel – Del 1-2: Sikkerhet – Apparater som har komfyr og/eller grill med sirkulasjonsvifte		
CEN	EN 30-1-3:2003+A1:2006 Husholdningskokeapparater for gassformig brensel – Del 1-3: Sikkerhet – Apparater med keramisk kokeplate	EN 30-1-3:2003 Note 2.1	Dato utløpt (30.6.2007)
CEN	EN 30-1-4:2002 Husholdningskokeapparater for gassformig brensel – Del 1-4: Sikkerhet – Apparater med en eller flere brennere med automatisk brennerkontrollsystem		
	EN 30-1-4:2002/A1:2006	Note 3	Dato utløpt (30.6.2007)
CEN	EN 30-2-1:1998 Husholdningskokeapparater for gassformig brensel – Del 2-1: Rasjonell bruk av energi – Generelt		
	EN 30-2-1:1998/A1:2003	Note 3	Dato utløpt (10.12.2004)
	EN 30-2-1:1998/A2:2005	Note 3	Dato utløpt (11.11.2005)
	EN 30-2-1:1998/A1:2003/AC:2004		
CEN	EN 30-2-2:1999 Husholdningskokeapparater for gassformig brensel – Del 2-2: Rasjonell bruk av energi – Apparater som har komfyr og/eller grill med sirkulasjonsvifte		
CEN	EN 88-1:2007 Trykkregulatorer og tilhørende sikkerhetsinnretninger for gassapparater – Del 1: Trykkregulatorer for innløpstrykk opp til og med 500 mbar	EN 88:1991 Note 2.1	Dato utløpt (31.5.2008)

ESO (*)	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 88-2:2007 Trykkregulatorer og tilhørende sikkerhetsinnretninger for gassapparater – Del 2: Trykkregulatorer med innløpstrykk over 500 mbar til og med 5 bar		
CEN	EN 89:1999 Gassfyrte vannvarmere for fremstilling og lagring av varmtvann i husholdninger – (innbefattet endringsblad A1:1999)		
	EN 89:1999/A1:1999	Note 3	Dato utløpt (17.10.2000)
	EN 89:1999/A2:2000	Note 3	Dato utløpt (18.7.2001)
	EN 89:1999/A3:2006	Note 3	Dato utløpt (30.6.2007)
	EN 89:1999/A4:2006	Note 3	Dato utløpt (30.6.2007)
CEN	EN 125:2010 Flammeovervåkningsinnretninger for apparater for gassformig brensel – Termoelektriske flammevakter	EN 125:1991 Note 2.1	Dato utløpt (22.12.2010)
CEN	EN 126:2004 Flerfunksjonsstyringsinnretninger for gassforbrukende apparater	EN 126:1995 Note 2.1	Dato utløpt (10.12.2004)
CEN	EN 161:2007 Automatiske stengeventiler for gassbrennere og gassapparater	EN 161:2001 Note 2.1	Dato utløpt (31.7.2007)
CEN	EN 203-1:2005+A1:2008 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 1: Generelle sikkerhetskrav	EN 203-1:2005 Note 2.1	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 203-2-1:2005 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-1: Spesifikke krav – Åpne brennere og wok-brennere	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-2-2:2006 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-2: Spesifikke krav – Ovner	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-2-3:2005 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-3: Spesifikke krav – Kokepanner	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-2-4:2005 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-4: Spesifikke krav – Frityrgryter	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-2-6:2005 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-6: Spesifikke krav – Vannvarmere for drikker	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-2-7:2007 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-7: Spesifikke krav – Grillovner	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-2-8:2005 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-8: Spesifikke krav – Stekepanner og paella-panner	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)

ESO ⁽¹⁾	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 203-2-9:2005 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-9: Spesifikke krav – Koketopper, varmeplater og takker	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-2-10:2007 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-10: Spesifikke krav – Griller	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-2-11:2006 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 2-11: Spesifikke krav – Pastakjeler	EN 203-2:1995 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2008)
CEN	EN 203-3:2009 Gassoppvarmet storkjøkkenutstyr – Del 3: Materialer og deler i kontakt med næringsmidler og andre hygieneforhold		
CEN	EN 257:2010 Mekaniske termostater for gassforbrukende utstyr	EN 257:1992 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.2010)
CEN	EN 297:1994 Gassfyrte sentralvarmekjeler – Type B 11 og B 11 BS-kjeler med atmosfæriske brennere med nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 70 kW		
	EN 297:1994/A2:1996	Note 3	Dato utløpt (29.10.2002)
	EN 297:1994/A3:1996	Note 3	Dato utløpt (24.2.1998)
	EN 297:1994/A5:1998	Note 3	Dato utløpt (31.12.1998)
	EN 297:1994/A6:2003	Note 3	Dato utløpt (23.12.2003)
	EN 297:1994/A4:2004	Note 3	Dato utløpt (11.6.2005)
	EN 297:1994/A2:1996/AC:2006		
CEN	EN 298:2003 Automatiske styresystemer for gassbrennere og gassforbrukende apparater, med eller uten vifter	EN 298:1993 Note 2.1	Dato utløpt (30.9.2006)
CEN	EN 303-3:1998 Varmekjeler – Del 3: Gassfyrte sentralvarmekjeler – Enhet bestående av en kjele og en trykkluftbrenner (innbefattet rettelsesblad AC:2006)		
	EN 303-3:1998/A2:2004	Note 3	Dato utløpt (11.6.2005)
	EN 303-3:1998/AC:2006		
CEN	EN 303-7:2006 Varmekjeler – Del 7: Gassfyrte sentralvarmekjeler utstyrt med viftebrenner med nominell varmeavgivelse ikke større enn 1000 kW		

ESO (*)	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 377:1993 Smøremidler for apparater og tilhørende reguleringsutstyr, som anvender brennbare gasser, unntatt apparater konstruert for industrielle prosesser		
	EN 377:1993/A1:1996	Note 3	Dato utløpt (11.6.2005)
CEN	EN 416-1:2009 Gassfyrte strålingsvarmere av rør med én brenner, montert over hodehøyde, til bruk utenom husholdninger – Del 1: Sikkerhet	EN 416-1:1999 Note 2.1	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 416-2:2006 Gassfyrte strålingsvarmere av rør med én brenner, montert over hodehøyde, for bruk utenom husholdninger – Del 2: Rasjonell bruk av energi		
CEN	EN 419-1:2009 Gassfyrte lysende strålingsvarmere montert over hodehøyde, for bruk utenom husholdninger – Del 1: Sikkerhet	EN 419-1:1999 Note 2.1	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 419-2:2006 Gassfyrte lysende strålingsvarmere montert over hodehøyde, for bruk utenom husholdninger – Del 2: Rasjonell bruk av energi		
CEN	EN 437:2003+A1:2009 Prøvingsgasser – Prøvingstrykk – Apparatkategorier	EN 437:2003 Note 2.1	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 449:2002+A1:2007 Spesifikasjon for gassapparater – Romvarmere uten røykkanal for hjemmebruk (innbefattet varmere med diffusiv katalytisk forbrenning)	EN 449:2002 Note 2.1	Dato utløpt (23.12.2008)
CEN	EN 461:1999 Spesifikasjon for gassapparater – Romvarmere uten røykkanal, til bruk utenom husholdninger, ikke over 10 kW		
	EN 461:1999/A1:2004	Note 3	Dato utløpt (10.12.2004)
CEN	EN 483:1999 Gassfyrte sentralvarmekjeler – Type C-kjeler med nominell varmetilførsel ikke over 70 kW		
	EN 483:1999/A2:2001	Note 3	Dato utløpt (31.1.2002)
	EN 483:1999/A2:2001/AC:2006		
CEN	EN 484:1997 Spesifikasjon for gassapparater – Frittstående kokeplater, inklusive kokeplater med grill for utendørs bruk		
CEN	EN 497:1997 Spesifikasjon for gassapparater – Flerbruksbrennere for kokeapparater for utendørs bruk		
CEN	EN 498:1997 Spesifikasjon for gassapparater – Griller for utendørs bruk		
	EN 498:1997/AC:2000		

ESO (*)	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 509:1999 Gassapparater med dekorativ effekt		
	EN 509:1999/A1:2003	Note 3	Dato utløpt (31.12.2003)
	EN 509:1999/A2:2004	Note 3	Dato utløpt (30.6.2005)
CEN	EN 521:2006 Spesifikasjon for gassapparater – Bærbare gassapparater med innløpstrykk lik damptrykket i gassbeholderen	EN 521:1998 Note 2.1	Dato utløpt (31.8.2006)
CEN	EN 525:2009 Gassfyrte konveksjonsvarmere med vifter for oppvarming av ikke-bebodde rom, med nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 300 kW	EN 525:1997 Note 2.1	Dato utløpt (30.11.2009)
CEN	EN 549:1994 Gummimaterialer for tetninger og membraner i gassapparater og gassutstyr	EN 291:1992 EN 279:1991 Note 2.1	Dato utløpt (31.12.1995)
CEN	EN 613:2000 Frittstående konveksjonsvarmer for gassformig brensel		
	EN 613:2000/A1:2003	Note 3	Dato utløpt (23.12.2003)
CEN	EN 621:2009 Gassfyrte konveksjonsvarmere med vifter for oppvarming av ikke-bebodde rom, med nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 300 kW, uten vifte for transport av forbrenningsluft og/eller forbrenningsprodukter	EN 621:1998 Note 2.1	Dato utløpt (31.5.2010)
CEN	EN 624:2000 Spesifikasjon for gassapparater – Lukket LPG-utstyr for romoppvarming for installasjon i kjøretøyer og båter		
	EN 624:2000/A2:2007	Note 3	Dato utløpt (5.6.2009)
CEN	EN 625:1995 Gassfyrte sentralvarmekjeler – Spesielle krav til produksjon av varmt forbruksvann fra kombinasjonskjeler med nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 70 kW		
CEN	EN 656:1999 Gassfyrte sentralvarmekjeler – Type B-kjeler med nominell varmetilførsel mellom 70 kW og 300 kW		
	EN 656:1999/A1:2006	Note 3	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 676:2003+A2:2008 Automatiske viftebrennere for gassformig brensel	EN 676:2003 Note 2.1	Dato utløpt (30.6.2010)
	EN 676:2003+A2:2008/AC:2008		
CEN	EN 677:1998 Gassfyrte sentralvarmekjeler – Spesifikke krav for kondenskjeler med nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 70 kW		
CEN	EN 732:1998 Spesifikasjoner for gassapparater – Absorpsjonskjøleskap		

ESO (*)	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 751-1:1996 Tetningsmidler for metalliske skrueforbindelser i kontakt med gasser av kategori 1, 2 og 3 samt varmtvann – Del 1: Anaerobe tetningsmidler		
CEN	EN 751-2:1996 Tetningsmidler for metalliske skrueforbindelser i kontakt med gasser av kategori 1, 2 og 3 samt varmtvann – Del 2: Ikke-herdende tetningsmidler		
CEN	EN 751-3:1996 Tetningsmidler for metalliske skrueforbindelser i kontakt med gasser av kategori 1, 2 og 3 samt varmtvann – Del 3: Ikke-sintrede PTFE-bånd		
	EN 751-3:1996/AC:1997		
CEN	EN 777-1:2009 Gassfyrte rørstråleovnsystemer med flere brennere, montert over hodehøyde, til bruk utenom husholdninger – Del 1: System D – Sikkerhet	EN 777-1:1999 Note 2.1	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 777-2:2009 Gassfyrte rørstråleovnsystemer med flere brennere, montert over hodehøyde, til bruk utenom husholdninger – Del 2: System E – Sikkerhet	EN 777-2:1999 Note 2.1	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 777-3:2009 Gassfyrte rørstråleovnsystemer med flere brennere, montert over hodehøyde, til bruk utenom husholdninger – Del 3: System F – Sikkerhet	EN 777-3:1999 Note 2.1	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 777-4:2009 Gassfyrte rørstråleovnsystemer med flere brennere, montert over hodehøyde, for bruk utenom husholdninger – Del 4: System H – Sikkerhet	EN 777-4:1999 Note 2.1	Dato utløpt (18.11.2009)
CEN	EN 778:2009 Gassfyrte konveksjonsvarmere med vifter for romoppvarming i husholdninger, med nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 70 kW, uten vifte for transport av forbrenningsluft og/eller forbrenningsprodukter	EN 778:1998 Note 2.1	Dato utløpt (6.5.2010)
CEN	EN 1020:2009 Gassfyrte konveksjonsvarmere med vifter for oppvarming av ikke-bebodde rom, med nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 300 kW, med vifte for transport av forbrenningsluft eller forbrenningsprodukter	EN 1020:1997 Note 2.1	Dato utløpt (31.5.2010)
CEN	EN 1106:2010 Manuelt betjente kraner for gassforbrukende apparater	EN 1106:2001 Note 2.1	Dato utløpt (22.12.2010)
CEN	EN 1196:1998 Gassfyrte luftvarmere for husholdnings- og ikke husholdningsbruk – Tilleggskrav for kondenserende luftvarmere		
CEN	EN 1266:2002 Konveksjonsvarmere for gassforming brensel med vifte for transport av forbrenningsluft og/eller røykgass		
	EN 1266:2002/A1:2005	Note 3	Dato utløpt (28.2.2006)

ESO (*)	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 1319:2009 Gassfyrte konveksjonsvarmere med vifter for romoppvarming i husholdninger, med brennere med vifter og nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 70 kW	EN 1319:1998 Note 2.1	2011/EØS/6/28 Dato utløpt (30.6.2010)
CEN	EN 1458-1:1999 Direkte gassfyrte tørketromler for husholdningsbruk type B22D og B23D, med nominell varmetilførsel ikke over 6 kW – Del 1: Sikkerhet		
CEN	EN 1458-2:1999 Direkte gassfyrte tørketromler for husholdningsbruk type B22D og B23D, med nominell varmetilførsel ikke over 6 kW – Del 2: Rasjonell bruk av energi		
CEN	EN 1596:1998 Spesifikasjon for gassapparater – Flyttbare og bærbare konveksjonsvarmere med vifter for direkte oppvarming av ikke-bebodde rom		
	EN 1596:1998/A1:2004	Note 3	Dato utløpt (10.12.2004)
CEN	EN 1643:2000 Ventilprøvingssystemer for automatiske stengeventiler for gassbrennere og gassapparater		
CEN	EN 1854:2010 Trykkfølere for gassbrennere og apparater for gassformig brensel	EN 1854:2006 Note 2.1	31.5.2012
CEN	EN 12067-1:1998 Regulatorer for gass/luft-forholdet på gassbrennere og gassforbrukende apparater – Del 1: Pneumatiske typer		
	EN 12067-1:1998/A1:2003	Note 3	Dato utløpt (23.12.2003)
CEN	EN 12067-2:2004 Regulatorer for gass/luft-forholdet for gassbrennere og gassforbrukende apparater – Del 2: Elektroniske typer		
CEN	EN 12078:1998 Nullregulatorer for gassbrennere og apparater for gassformig brensel		
CEN	EN 12244-1:1998 Vaskemaskiner med direkte gassfyring og nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 20 kW – Del 1: Sikkerhet		
CEN	EN 12244-2:1998 Vaskemaskiner med direkte gassfyring og nominell varmetilførsel mindre enn eller lik 20 kW – Del 2: Rasjonell bruk av energi		
CEN	EN 12309-1:1999 Gassfyrte absorpsjons- og adsorpsjons-klimaanlegg og/eller varmepumper med netto varmetilførsel ikke over 70 kW – Del 1: Sikkerhet		
CEN	EN 12309-2:2000 Gassfyrte absorpsjons- og adsorpsjons-klimaanlegg og/eller varmepumper med netto varmetilførsel ikke over 70 kW – Del 2: Rasjonell bruk av energi		

ESO (*)	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 12669:2000 Direkte gassfyrte varmluftsblåsere for bruk i veksthus, og som ekstra romoppvarming utenom husholdninger		
CEN	EN 12752-1:1999 Gassfyrte tørketromler av B-type der nominell varmetilførsel ikke overstiger 20 kW – Del 1: Sikkerhet		
CEN	EN 12752-2:1999 Gassfyrte tørketromler av B-type der nominell varmetilførsel ikke overstiger 20 kW – Del 2: Rasjonell bruk av energi		
CEN	EN 12864:2001 Lavtrykks, ikke-justerbare regulatorer med største utløpstrykk mindre enn eller lik 200 mbar, med kapasitet mindre enn eller lik 4 kg/h og tilhørende sikkerhetsinnretninger for butan, propan eller blandinger av disse		
	EN 12864:2001/A1:2003	Note 3	Dato utløpt (10.12.2004)
	EN 12864:2001/A2:2005	Note 3	Dato utløpt (28.2.2006)
	EN 12864:2001/A3:2009	Note 3	Dato utløpt (28.2.2010)
CEN	EN 13278:2003 Frittstående gassfyrte romvarmere med åpen front		
CEN	EN 13611:2007 Sikkerhets- og kontrollanordninger for gassbrennere og apparater for gassformig brensel – Generelle krav	EN 13611:2000 Note 2.1	Dato utløpt (31.5.2008)
CEN	EN 13785:2005+A1:2008 Regulatorer med kapasitet opptil 100 kg/h med maksimalt utløpstrykk opptil 4 bar, som ikke er dekket av NS-EN 12864, og tilhørende sikkerhetsinnretninger for butan, propan og deres blandinger	EN 13785:2005 Note 2.1	Dato utløpt (5.6.2009)
CEN	EN 13786:2004+A1:2008 Automatiske vekselventiler med største utløpstrykk til og med 4 bar, med kapasitet til og med 100 kg/h, og tilhørende sikkerhetsinnretninger for butan, propan eller blandinger av disse	EN 13786:2004 Note 2.1	Dato utløpt (5.6.2009)
CEN	EN 13836:2006 Gassfyrte sentralvarmekjeler – Type B-kjeler med nominell varmetilførsel større enn 300 kW, men mindre enn eller lik 1 000 kW		
CEN	EN 14438:2006 Innfelte gassfyrte ovner for oppvarming av mer enn ett rom		
CEN	EN 14543:2005+A1:2007 Spesifikasjon for gassapparater – Terrassevarmere – Stråleovner uten røykkanal til bruk utendørs og i ventilerte områder	EN 14543:2005 Note 2.1	Dato utløpt (24.5.2008)
CEN	EN 14829:2007 Frittstående gassfyrte romvarmere uten røykkanal med nominell varmetilførsel ikke over 6 kW		

ESO ⁽¹⁾	Standardens referanse og tittel (samt referansedokument)	Referanse til den erstattede standard	Opphørsdato for antakelse om samsvar med den erstattede standard Note 1
CEN	EN 15033:2006 Romluftuavhengige LPG-fyrte forrådsvarmere for sanitærvann til bruk i kjøretøy og båter		
	EN 15033:2006/AC:2008		

⁽¹⁾ ESO (europeisk standardiseringsorgan):

CEN: Avenue Marnix 17, B-1000, Brussels, tlf. +32 2 550 08 11, faks +32 2 550 08 19 (<http://www.cen.eu>)

CENELEC: Avenue Marnix 17, B-1000, Brussels, tlf. +32 2 519 68 71, faks +32 2 519 69 19 (<http://www.cenelec.eu>)

ETSI: 650, route des Lucioles, F-06921 Sophia Antipolis, tlf. +33 4 92 94 42 00, faks +33 4 93 65 47 16 (<http://www.etsi.eu>)

Note 1: Generelt vil opphørsdatoen for antakelse om samsvar være datoen for tilbaketrekking ("dow") fastsatt av det europeiske standardiseringsorgan, men brukere av disse standardene gjøres oppmerksom på at det i visse unntakstilfeller kan være en annen dato.

Note 2.1: Den nye (eller endrede) standard har samme omfang som den erstattede standard. På den angitte dato opphører den erstattede standard å gi antagelse om samsvar med de grunnleggende krav i direktivet.

Note 2.2: Den nye standard har et videre omfang enn den erstattede standard. På den angitte dato opphører den erstattede standard å gi antakelse om samsvar med de grunnleggende krav i direktivet.

Note 2.3: Den nye standard har et snevrere omfang enn den erstattede standard. På den angitte dato opphører den (delvis) erstattede standard å gi antakelse om samsvar med de grunnleggende krav i direktivet, for de produkter som omfattes av den nye standarden. Antakelse om samsvar med de grunnleggende krav i direktivet for produkter som fortsatt omfattes av den (delvis) erstattede standard, men som ikke omfattes av den nye standard, er ikke berørt.

Note 3: Når det gjelder endringsblad, er referansestandard EN CCCCC:YYYY samt dens eventuelle tidligere endringsblad og et eventuelt nytt, angitt endringsblad. Den erstattede standard (kolonne 3) består derfor av EN CCCCC:YYYY og dens eventuelle tidligere endringsblad, men uten det nye angitte endringsblad. På den angitte dato opphører den erstattede standard å gi antakelse om samsvar med de grunnleggende krav i direktivet.

Merk:

- Opplysninger om standardenes tilgjengelighet kan fås ved henvendelse enten til de europeiske standardiseringsorganene eller de nasjonale standardiseringsorganene som er oppført på en liste i vedlegget til europaparlaments- og rådsdirektiv 98/34/EF⁽¹⁾, endret ved direktiv 98/48/EF⁽²⁾.
- Harmoniserte standarder vedtas av de europeiske standardiseringsorganisasjonene på engelsk (CEN og CENELEC publiserer også på fransk og tysk). Deretter oversetter de nasjonale standardiseringsorganene titlene på de harmoniserte standardene til alle de påkrevde språkene i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Europakommisjonen og EFTA-sekretariatet påtar seg intet ansvar for at titlene som er blitt framlagt for publisering i *Den europeiske unions tidende* eller EØS-tillegget til dette, er korrekte.
- Offentliggjøring av referansene i *Den europeiske unions tidende* og EØS-tillegget til *Den europeiske unions tidende* betyr ikke at standardene foreligger på alle EØS-språk.

⁽¹⁾ EFT L 204 av 21.7.1998, s. 37.

⁽²⁾ EFT L 217 av 5.8.1998, s. 18.

- Denne listen erstatter alle tidligere lister offentliggjort i *Den europeiske unions tidende* og EØS-tillegget til *Den europeiske unions tidende*. Kommisjonen sørger for ajourføring av listen.
- Ytterligere opplysninger om harmoniserte standarder finnes på Internett på adressen http://ec.europa.eu/enterprise/policies/european-standards/harmonised-standards/index_en.htm